وزارت معارف

دری

صنف چهارم

سال چاپ: ۱۳۹۹ هـ.ش.

دری صنف چهارم

سرود ملی

دا وطن افغانستان دی
دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې
هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی
د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو
د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي
پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي
هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیږي
لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به
لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر
وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحیم

وزارت معارف

دری

صنف چهارم

سال چاپ: ۱۳۹۹ هـ . ش.

مشخصات کتاب

مضمون: دری

مؤلفان: گروه مؤلفان کتاب‌های درسی بخش دری نصاب تعلیمی

ویراستاران: اعضای دیپارتمنت ویراستاری و ایدیت زبان دری

صنف: چهارم

زبان متن: دری

انکشاف دهنده: ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تالیف کتب درسی

ناشر: ریاست ارتباط و آگاهی عامهٔ وزارت معارف

سال چاپ: ۱۳۹۹ هجری شمسی

ایمیل آدرس: curriculum@moe.gov.af

پیام وزیر معارف

اقرأ باسم ربک

سپاس و حمد بیکران آفریدگار یکتایی را که بر ما هستی بخشید و ما را از نعمت بزرگ خواندن و نوشتن برخوردار ساخت، و درود بی‌پایان بر رسول خاتم- حضرت محمد مصطفی ﷺ که نخستین پیام الهی بر ایشان «خواندن» است.

چنانچه بر همه‌گان هویداست، سال ۱۳۹۷ خورشیدی، به نام سال معارف مسمی گردید. بدین ملحوظ نظام تعلیم و تربیت در کشور عزیز ما شاهد تحولات و تغییرات بنیادینی در عرصه‌های مختلف خواهد بود؛ معلم، متعلم، کتاب، مکتب، اداره و شوراهای والدین، از عناصر شش‌گانه و اساسی نظام معارف افغانستان به شمار می‌روند که در توسعه و انکشاف آموزش و پرورش کشور نقش مهمی را ایفا می‌نمایند. در چنین برهۀ سرنوشت‌ساز، رهبری و خانوادۀ بزرگ معارف افغانستان، متعهد به ایجاد تحول بنیادی در روند رشد و توسعه نظام معاصر تعلیم و تربیت کشور می‌باشد.

از همین‌رو، اصلاح و انکشاف نصاب تعلیمی از اولویت‌های مهم وزارت معارف پنداشته می‌شود. در همین راستا، توجه به کیفیت، محتوا و فرایند توزیع کتاب‌های درسی در مکاتب، مدارس و سایر نهادهای تعلیمی دولتی و خصوصی در صدر برنامه‌های وزارت معارف قرار دارد. ما باور داریم، بدون داشتن کتاب درسی باکیفیت، به اهداف پایدار تعلیمی در کشور دست نخواهیم یافت.

برای دستیابی به اهداف ذکرشده و نیل به یک نظام آموزشی کارآمد، از آموزگاران و مدرسان دلسوز و مدیران فرهیخته به‌عنوان تربیت کننده‌گان نسل آینده، در سراسر کشور احترامانه تقاضا می‌گردد تا در روند آموزش این کتاب درسی و انتقال محتوای آن به فرزندان عزیز ما، از هیچ نوع تلاشی دریغ نورزیده و در تربیت و پرورش نسل فعال و آگاه با ارزش‌های دینی، ملی و تفکر انتقادی بکوشند. هر روز علاوه بر تجدید تعهد و حس مسؤولیت پذیری، با این نیت تدریس راآغاز کنند، که در آیندۀ نزدیک شاگردان عزیز، شهروندان مؤثر، متمدن و معماران افغانستان توسعه‌یافته و شکوفا خواهند شد.

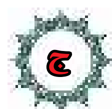
همچنین از دانش آموزان خوب و دوست داشتنی به مثابه ارزشمندترین سرمایه‌های فردای کشور می‌خواهم تا از فرصت‌ها غافل نبوده و در کمال ادب، احترام و البته کنجکاوی علمی از درس معلمان گرامی استفادۀ بهتر کنند و خوشه‌چین دانش و علم استادان گرامی خود باشند.

در پایان، از تمام کارشناسان آموزشی، دانشمندان تعلیم و تربیت و همکاران فنی بخش نصاب تعلیمی کشور که در تهیه و تدوین این کتاب درسی مجدانه شبانه روز تلاش نمودند، ابراز قدردانی کرده و از بارگاه الهی برای آن‌ها در این راه مقدس و انسان‌ساز موفقیت استدعا دارم.

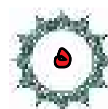
با آرزوی دستیابی به یک نظام معارف معیاری و توسعه‌یافته، و نیل به یک افغانستان آباد و مترقی دارای شهروندان آزاد، آگاه و مرفه.

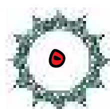
دکتور محمد میرویس بلخی

وزیر معارف

فهرست عنوان‌ها

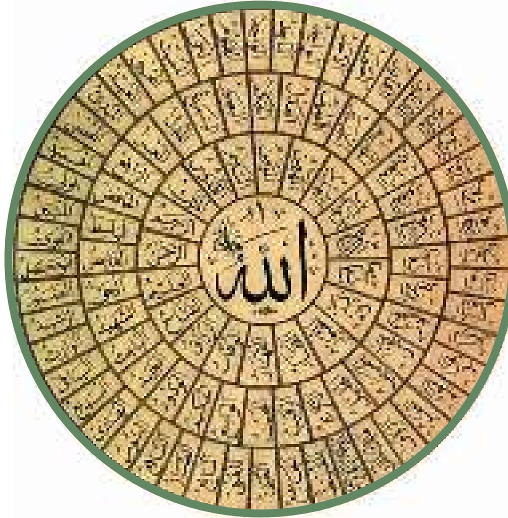

درس
اول

حمد

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و صفت‌های خداوندﷻ را بدانند.

پرسش‌ها

۱- چرا ما هر کار خیر را با نام خداوندﷻ آغاز می‌کنیم؟
۲- اللهﷻ را به کدام نام‌ها یاد می‌کنیم؟

شکرگویم بر خدای مهربان — آن‌که باشد خالق کون و مکان
آن‌که ما را جسم و جان بخشیده است — قوهٔ نطق و بیان بخشیده است
کرده نازل هر زمان پیغمبری — تا که باشد مردمان را رهبری
نام پاک او محمد مصطفی — است بی‌شک بهترین انبیا
بهترین چیزی که بهر ما گذاشت — رهنما و رهبر قرآن گذاشت
باد هردم از خداوند ودود — بر وی و بر آل و اصحابش درود

شیخ عطار

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- کلمه‌های (شکر ، خالق، کون و مکان) را در جمله‌های مناسب به کار ببرید و روی تخته بنویسید.
- از میان کلمه‌های زیر، کلمه‌های هم‌معنا را جدا کنید و درکتابچه‌های‌تان بنویسید:

(خورشید، آسمان، دانش، سپهر، الله، کردگار، علم، خدا، عقل، آفتاب)

مثال: سپهر= آسمان

بشنو و بگو

- خداوند‎ﷻ چه چیزها را خلق نموده است؟
- الله‎ﷻ برای کی قرآن کریم را نازل کرده است؟
- بیت زیر را معنا کنید:

آن‌که ما را جسم و جان بخشیده است — قوۀ نطـق و بیان بخشیده است

کـــرده نازل هـر زمـان پیغمبری — تا کـه باشد مـردمان را رهبری

به دوستانت بگو

شیخ فریدالدین عطار، شاعر اواخر قرن ششم و آغاز قرن هفتم هجری است. عطار با داشتن آثار زیاد و ارزشمند در میان شاعران ممتاز است.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	کون و مکان	زمین و آسمان	۵	اصحاب	هم‌صحبتان
۲	نطق	بیان	۶	درود	دعا
۳	ودود	بسیار مهربان	۷	انبیا	پیامبران
۴	قرن	دورۀ صد ساله، وقت و زمان	۸	عطار	عطر فروش، دارو فروش

متن شعر را درکتابچه‌های‌تان بنویسید.

درس
دوم

حضرت محمد ﷺ

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند و بنویسند، با صفت‌ها و اخلاق حضرت محمد ﷺ بیشتر آشنا شوند.

پرسش‌ها

۱- در بارهٔ حضرت محمد ﷺ چه می‌دانید؟
۲- گفته می‌توانید که حضرت محمد ﷺ در چند ساله‌گی از جهان رحلت کرد؟

شکر حق را که پیشوا داریم	پیشوایی چو مصطفی داریم
مهتر و بهتر و گـزین همـه	سرور خــاتم و نگین همـه
او شریعـت بیـان کند ما را	او طریقت عیــان کند ما را
صلـوات خــدای بر وی باد	تا به روز جـــزا پیاپی باد
امــت او و دوستدار وی ایم	دوستدار چهار یــار وی ایم

نظامی گنجه‌یی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

• متن درس را با آواز بلند بخوانید.
• شعر زیر را دقیق بخوانید و مفهوم آن را در چند جمله بنویسید.

شکر حق را که پیشــوا داریم   پیشوایی چـو مصطفی داریم
او شریـعـت بیان کند مـا را   او طریقت عیـان کنـد مـا را

بشنو و بگو

• حضرت محمد ﷺ کی بود؟
•معنای واژه‌های زیر را بگویید:
(طریقت، عیان، صلوات)
• در گروه‌ها پیرامون صفت‌های نیک آن حضرت ﷺ بحث نمایید.

به دوستانت بگو

حضرت محمد ﷺ آخرین پیامبران است که در شهر مکهٔ مکرمه به دنیا آمد. حضرت محمد ﷺ در سن چهل ساله‌گی در غار «حرا» به پیامبری مبعوث شد و قرآن کریم بر وی نازل گردید.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	مبعوث	فرستاده شده	۴	پیشوا	رهبر
۲	رسالت	پیامبری	۵	نفقه	آنچه صرف عیال و اولاد کنند.
۳	بِعثت	فرستادن	۶	عیان	آشکار

متن درس را در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
سوم

حضرت عمر فاروق رضی‌الله‌عنه

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، در مورد شخصیت بزرگوار اسلام، حضرت عمر فاروق رضی‌الله‌عنه معلومات به دست آورند.

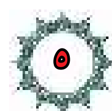
پرسش‌ها

۱- کی خلفای راشدین را نام گرفته می‌تواند؟
۲- حضرت عمر رضی‌الله‌عنه یار چندم حضرت محمد صلی‌الله‌علیه‌وسلم بود؟

حضرت عمر رضی‌الله‌عنه پسر خَطاب از بزرگان صحابهٔ کرام بود که بعد از رحلت حضرت ابوبکر صدیق رضی‌الله‌عنه به خلافت رسید؛ چون حضرت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وسلم لقب وی را فاروق گذاشت، به عمر فاروق مشهور شد.

حضرت عمر فاروق رضی‌الله‌عنه در زمان خلافتش با همهٔ مردم در تماس بود. خانه، لباس و خوراکش از دیگران برتر نبود و همیشه از طرف شب به خانه‌ها و کوچه‌ها می‌رفت تا از احوال مردم باخبر شود.

در زمان خلافت حضرت عمر رضی‌الله‌عنه چنان عدالتی برقرار بود که تا امروز جهان اسلام به آن افتخار می‌کند. وی بعد از ده سال و شش ماه خلافت توسط یک شخص منافق به نام ابو لؤلؤ به عمر (٦٣) ساله‌گی در هنگام ادای نماز صبح، به شهادت رسید.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- متضاد کلمه‌های: شب، آسان و عدالت را بنویسید.
- کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید و بخوانید:

❊ خلافت

❊ عدالت

❊ مشهور

بشنو و بگو

- حضرت عمر فاروق رضی‌الله‌عنه کی بود؟
- در مورد عدالت حضرت عمر فاروق چه می‌دانید؟
- معنای کلمه‌های زیر چیست؟

فاروق، عدالت، مجروح

به دوستانت بگو

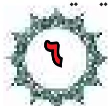
در زمان خلافت حضرت عمر رضی‌الله‌عنه چنان عدالتی برقرار بود که تا امروز جهان به آن افتخار می‌کند.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	فاروق	فرق‌کنندهٔ حق و باطل	۴	لقب	اسمی که کسی به آن شهرت پیدا کند.
۲	عدالت	انصاف، برابری	۵	افتخار	فخر کردن، بالیدن
۳	خلیفه	جانشین	۶	مجروح	زخمی

کلمه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های‌تان بنویسید.

درس چهارم

نماز

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم آن را بدانند.

پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟
۲- در یک شبانه روز چند وقت نماز می‌خوانیم؟

سحر آمد مؤذن بانگ برداشت — ز جا برخیز هنگام نماز است
ز هر گلدسته‌یی آواز برخاست — در رحمت به روی خلق باز است
اگر خواهی نشاط صبحدم را — به آداب مسلمانی وضو کن
ز آب پاک جان را روشنی ده — به سوی قبله با اخلاص رو کن
چه خوش باشد که با یاد خداوند — تمام لحظه‌ها دل گیرد آرام
چه خوش باشد نماز پنجگانه — به صبح و ظهر، عصر و مغرب و شام

محمد جواد محبت

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و معنا کنید.
- بیت زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید و آن را با کلمه‌های مناسب تکمیل نمایید:

چه خوش .... که با ....خداوند

تمام .... دل گیرد.............................

- معنای کلمه‌های زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید:

❋ بانگ

❋ نشاط

❋ رحمت

بشنو و بگو

- در این درس به انجام چه کارهایی توصیه شده است؟
- پیام درس چیست؟

به دوستانت بگو

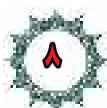
از جملۀ پنج بنای اسلام، رکن دوم آن نماز است که خداوندﷻ بر آن تأکید بیشتر نموده است تا مؤمنان، نمازهای پنجگانه را در وقت معین آن ادا کنند؛ زیرا دل‌ها با یاد خداوند متعال آرام می‌گیرد.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	مؤذن	آذان‌دهنده	۵	اخلاص	عقیدۀ پاک
۲	بانگ	صدا	۶	ظهر	پیشین
۳	رحمت	بخشش	۷	عصر	دیگر
۴	نشاط	خوشی	۸	مغرب	شام

واژه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
پنجم

تقوا و پرهیزگاری

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و به اجرای اعمال شایسته و نیک عادت کنند.

۱- آیا می‌دانید که انجام دادن کارهای نیک باعث چه می‌شود؟
۲- خداوندﷻ چرا انسان‌های باتقوا را دوست دارد؟

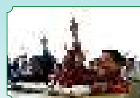
تقوا و پرهیزگاری صفت نیکو و پسندیده است. خداوندﷻ همه انسان‌ها را برابر خلق کرده است. فقط پرهیزگاری و تقوا در پیشگاه خداوندﷻ سبب برتری یک انسان بر انسان دیگر است.

اسلام به ما امر می‌کند تا متقی و پرهیزگار باشیم، به هر کار و وظیفه‌یی که گماشته می‌شویم، خیانت نکنیم، دروغ نگوییم، حقوق دیگران را مراعات کنیم، خداوندﷻ را در همه جا ناظر اعمال خود بدانیم و اوامر او را بجا کرده، از نواهی او اجتناب نماییم.

حکایت می‌کنند: وقتی ابراهیم ادهم عارف مشهور کشور ما باغبانی می‌کرد. روزی صاحب باغ از او انار خواست. یک طبق انار آورد، انار ترش بود. صاحب باغ گفت: «برو، انار شیرین بیاور.» طبق دیگر آورد، آن‌هم ترش بود. بار سوم باز انار آورد، ترش بود. صاحب باغ گفت: «تو باغبان استی؛ اما انار شیرین و ترش را نمی‌دانی؟» ابراهیم در جواب گفت: من باغبان استم. وظیفهٔ من نگهبانی و تربیت درخت‌ها و میوه‌ها است، نه خوردن میوه. «صاحب باغ گفت: «بدین پرهیزگاری که تو داری، گمان می‌کنم که ابراهیم ادهم استی.»

تقوا و پرهیزگاری در پاکی نفس، نقش مهم دارد و برای انسان اعتبار و

بزرگی می‌بخشد. اشخاص متقی و پرهیزگار در هرجا احترام می‌شوند و مورد لطف خداوندﷻ قرار می‌گیرند.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را در وقت معین خاموشانه بخوانید و نکات مهم آن را بیرون نویس کنید.
- واژه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده در کتابچه‌های خود بنویسید:

«تقوا، پیروی، ناظر، باغبان»

- از چهار جواب یکی را تأیید کنید: متقی به معنای:

– مهربانی، رحم کردن، پرهیزگار، نامهربانی

بشنو و بگو

- اسلام به ما چه امر کرده است؟
- در گروه‌های کوچک تقسیم شده پیرامون اهمیت تقوا و پرهیزگاری صحبت کنید.

به دوستانت بگو

خداوندﷻ همه انسان‌ها را برابر خلق کرده است. فقط پرهیزگاری و تقوا در پیشگاه اللهﷻ سبب برتری یک انسان بر انسان دیگر است.

ابراهیم ادهم: ابواسحاق ابراهیم بن ادهم از شهزاده‌گان بلخ بود که در زهد، تقوا و خداشناسی مشهور بود.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	تقوا	پرهیزگاری	۴	پیشگاه	درگاه
۲	عارف	خداشناس	۵	اجتناب	دوری کردن
۳	نواهی	جمع نهی- منع شده	۶	ناظر	نظرکننده، بیننده

در مورد تقوا و پرهیزگاری چند سطر در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
ششم

ترانهٔ بهار

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و خصوصیات فصل بهار را بدانند.

پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟
۲- بهار چندمین فصل سال است؟

گردیده بهار و موسم کار — جان‌بخش شده نسیم گلزار
افشانده گهر به بوستان ابر — خندیده گل و شگفته ازهار
هنگام بهار و وقت بذر است — گردیده وَتر زمین نم‌دار

دهقان جوان، بیا به صحرا
با ماله و بیل و یوغ و اسپار

بالیده به مرغزار سبزه — گل‌های قشنگ رَسته بسیار
چوپان بچه‌های چُست و چالاک — با رمهٔ خود روان به کهسار
افسرده‌گی رخت بسته از باغ — کس نیست در این حدیقه بیکار

دهقان جوان، بیا به صحرا
با ماله و بیل و یوغ و اسپار

مایل

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را با لحن و آهنگ مناسب بخوانید.
- کلمه‌های هموزن را روی تخته بنویسید.

بشنو و بگو

- مفهوم بیت زیر را بگویید:

افشانده گهر به بوستان ابر   خندیده گل و شگفته ازهار

- پیام اصلی درس چیست؟
- در گروه‌ها پیرامون مفهوم درس بحث کنید.

به دوستانت بگو

- بهار فصل زیبایی و دوباره زنده شدن طبیعت است. با آمدن بهار همه موجودات شاد و خرم و سرسبز می‌شوند. در بهار موسم کار و زحمت‌کشی آغاز می‌شود.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	نسیم	باد ملایم	۶	وَتر	زمین نم‌دار آمادۀ کشت
۲	گهر	دانۀ قیمتی	۷	رسته	بلند شده، صف بسته
۳	ازهار	شگوفه‌ها	۸	مرغزار	سبزه‌زار
۴	بذر	تخم، دانه	۹	افسرده	پژمرده، اندوهگین
۵	حدیقه	باغ			

کلمه‌های (ازهار، بذر، حدیقه، نسیم، گهر و مرغزار) را در جمله‌های مناسب به کار ببرید.

درس
هفتم

زراعت و نهال‌شانی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، در مورد زراعت، نهال‌شانی و فواید آن آگاهی حاصل کنند.

پرسش‌ها

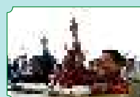
۱- در تصویر چه می‌بینید؟
۲- چه فکر می‌کنید، ما برای چه کشت و زراعت می‌کنیم؟

زراعت و پرورش درختان یکی از عمده‌ترین راه‌های بلند بردن اقتصاد در هر کشور است. میهن ما افغانستان یک مملکت زراعتی می‌باشد. آب و هوای افغانستان، زمینۀ بیشتر زراعت را مساعد می‌سازد. اکثر مردم افغانستان زراعت‌پیشه اند. زراعت و پرورش درختان دارای اهمیت اقتصادی زیاد می‌باشد. مردم زراعت‌پیشۀ ما ضرورت‌های زنده‌گی خود را از همین راه به دست می‌آورند و فرآورده‌های زراعتی خود را به کشورهای دیگر می‌فرستند.

کشت، زراعت و پرورش درختان علاوه بر اهمیت اقتصادی برای سرسبزی،

محکم شدن خاک در برابر سیلاب‌ها، جلوگیری از خشک سالی، پاک شدن هوا و صحت انسان‌ها مفید است.

با در نظرداشت اهمیت فراوان اقتصادی و نگهداری محیط زیست؛ مردم و حکومت باید باهم در زمینهٔ ترویج و رشد بیشتر زراعت درکشور توجه داشته باشند تا از این راه، اقتصاد کشور را بلند برند.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- واژه‌های مشکل درس را روی تخته بنویسید و بخوانید.
- چند سطر متن درس را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- زراعت و نهال‌شانی چه اهمیت دارد؟
- در گروه‌ها پیرامون حفظ و مراقبت نهال‌های غرس شده، صحبت نمایید.

به دوستانت بگو

افغانستان یک کشور زراعتی است که تمام مردم آن به زراعت و نهال‌شانی علاقهٔ زیاد دارند. نهال‌شانی باعث سرسبزی و شادابی کشور عزیز ما می‌گردد؛ پس باید در نهال شانی و حفظ و مراقبت نهال‌های غرس شده، سهم فعال گرفته و دیگران را نیز تشویق نماییم.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	مساعد	آماده	۳	فرآورده	پیداوار
۲	ترویج	رواج دادن			

چند جمله در مورد اهمیت زراعت و نهال‌شانی در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس هشتم

فریده و بهار

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند ، بنویسند با اسم و انواع آن آشنا شوند.

۱- اسم چند هم‌صنفی خود را بگویید.

۲- نام چند حیوان، را گفته می‌توانید؟

فریده و بهار دو خواهر مهربان اند. آن‌ها با پدر و مادرشان در یک خانۀ کوچک و زیبا زنده‌گی می‌کنند. این خواهران مهربان باهم بازی می‌کنند، درس می‌خوانند ورزش می‌کنند و همیشه کنار هم اند، اما یک تفاوت بزرگ با هم دارند. فریده علاقه‌یی به برس کردن دندان‌هایش ندارد و همیشه فکر می‌کند که دندان‌هایش پاک است و لازم نیست دندان‌هایش را مسواک یا برس بزند، اما بهار هر باری که غذا یا شیرینی می‌خورد، می‌رود و دندان‌هایش را با برس و مسواک پاک می‌شوید.

یک روز که فریده و بهار از مکتب برگشته بودند. فریده دندان درد شد. او با پدر و مادرش نزد داکتر رفت. آقای داکتر با مهربانی برایش گفت: چند دندانش، پوسیده و خراب شده است. فریده متوجه آن‌ها نبود و فکر می‌کرد دندان‌هایش پاک و سالم اند.

وقتی به خانه برگشت. رفت و دندان‌هایش را مسواک زد. او حالا فهمید که چقدر بد است که غذا روی دندان‌هایش بماند. فریده به پدر و مادرش قول داد که بعد از این همیشه دندان‌هایش را می‌شوید.

در داستان بالا کلمه‌های فریده، بهار، پدر، مادر، خانه، مسواک، مکتب، برس، داکتر و غیره اسم استند. اسم کلمه‌یی است که برای نامیدن اشیا، اشخاص و جاها به کار می‌رود.

نام‌های افراد و اشیای هم نوع را اسم عام گویند؛ مانند: کتاب، درخت، میوه، شهر و غیره.

نام اشیا و اشخاص معین را اسم خاص گویند؛ مانند: احمد، ناجیه، کابل، هرات و غیره.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را با آواز بلند بخوانید و اسم‌ها را در آن مشخص کنید.

از میان کلمه‌های زیر اسم‌های عام و خاص آن را در کتابچه‌های تان بنویسید.

- کتابچه، قلم، خط کش، بکس ______________________
- بهار، فریده، یوسف، فرهاد__________________________
- خرگوش، پشک، موش، طوطی_______________________
- مکتب، خانه، شفاخانه، کتابخانه______________________
- کابل، سعدی، افغانستان، کتابخانۀ عامه ________________
- چند جمله روی تخته بنویسید که در آن‌ها اسم عام و خاص به کار رفته باشد.

بشنو و بگو

- اسم چیست؟ آن را با مثال واضح سازید.
- اسم عام و خاص از هم چه فرق دارند؟
- نام بهار و فریده را که خواندید چه نوع اسم اند؟

به دوستانت بگو

- اسم کلمه‌یی است که برای نامیدن انسان، حیوان، نبات و غیره به کار می‌رود.
- نام افراد و اشیای هم‌نوع را اسم عام گویند.
- نام اشیا و اشخاص معین را اسم خاص گویند.

پنج جمله در کتابچه‌های خود بنویسید که در آن اسم عام و خاص به کار رفته باشد.

درس
نهم

اهمیت کتاب

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اهمیت کتاب را بدانند.

پرسش‌ها

۱- کدام کتاب را دوست دارید مطالعه کنید؟
۲- تا حال چند کتاب خوانده اید؟

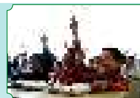
کتاب وسیلهٔ اساسی آموزش و فراگیری دانش است. در کتاب، قصه‌ها، شعرها و مطالب بسیار خوب و خواندنی نوشته شده است. هر کسی کتاب بخواند، موضوعات بیشتر را یاد می‌گیرد. کتاب برای دوستداران خود راجع به مردم، وطن، ترقی، پیشرفت و تاریخ معلومات می‌دهد. کتاب با شما از زمین، آسمان، دریاها، کوه‌ها، جنگل‌ها و هر چیز دیگر سخن می‌گوید و معلومات و دانستنی‌های شما را زیاد می‌سازد.

دانشمندان کتاب را چراغ می‌گویند؛ همان‌طوری که چراغ، خانه را روشن می‌سازد، کتاب هم چشم و قلب تاریک را روشن می‌سازد. اگر کتاب نمی‌بود، تمام علوم پس از مدتی به دست فراموشی سپرده می‌شد؛ پس بر ما لازم است تا روی مطالعهٔ کتاب‌های گوناگون وقت بگذاریم. کتاب‌های خود را حفاظت کنیم و نگذاریم که ورق‌های آن پاره شود؛ زیرا شاگردان دیگر نیز، از آن استفاده خواهند کرد.

شاعری در وصف کتاب سروده است:

بهترین دوســـت که دارید، مـنم — بهترین هــدیه کـه خواهید، مـنم
هر ورق از رخ من حال شماســت — مونس روز و شب و سال شماست
می‌برم تان به ســـفرهـای دراز — از در و دشــــت کنـــم راز و نـیاز

قصه‌ها گویمت از دیو و پری	تا که از نیک و بد آگاه شوی
نام زیبندهٔ من چیست؟ کتاب	باوفا همدم تو کیست؟ کتاب

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را دقیق بخوانید.
- مفهوم شعر را در چند جمله بنویسید.
- جمله‌های زیر را مرتب نموده، روی تخته بنویسید:

* راجع به خود دوستداران کتاب برای دانشمند، انسان‌های معلومات می‌دهد و مردم ترقی و پیشرفت.
* به دست سپرده می‌شد فراموشی، تمام پس از علوم مدتی نمی‌بود اگر کتاب.

بشنو و بگو

- معنای واژه‌های زیر را بگویید:

* هدیه
* مونس
* حفاظت

- کتاب‌هایی را که تا حال مطالعه کرده اید، نام بگیرید.
- در گروه‌ها پیرامون اهمیت مطالعه صحبت کنید.

به دوستانت بگو

کتاب وسیلهٔ اساسی فراگیری دانش است. از مطالعهٔ کتاب مطالب زیادی را می‌آموزیم، کتاب برای ما در بارهٔ مردم، وطن، ترقی... و تاریخ انسان‌های دانشمند معلومات می‌دهد.

اگر کتاب نمی‌بود، تمام علوم پس از مدتی به دست فراموشی سپرده می‌شد؛ پس بر ما لازم است تا از کتاب‌های خود خوب حفاظت کنیم.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	علوم	جمع علم	۴	مونس	غمخوار
۲	وصف	ستایش، تعریف	۵	در	دروازه
۳	هدیه	تحفه	۶	آگاه	باخبر

برداشت تان را از دو بیت اول شعر بنویسید.

درس
دهم

وقت‌شناسی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اهمیت و ارزش وقت را بدانند.

پرسش‌ها

۱- چطور از وقت استفاده نماییم؟
۲- استفاده از وقت برای یک شاگرد چه فایده دارد؟

شناختن وقت در زنده‌گی اهمیت و ارزش خاص دارد. وقت بزرگترین سرمایهٔ انسان به شمار می‌رود که نباید آن را بیهوده سپری نمود. برای این‌که اوقات ارزشمند تان بی‌فایده نگذرد، هریک‌تان باید تقسیم‌اوقات منظم داشته باشید.

به طور مثال:

- **کارهای‌تان را به وقت معین آن انجام دهید.**
- **یک دقیقه وقت‌تان را بی‌فایده سپری نکنید.**
- **درس بخوانید و از بیکاری و تنبلی خود را دور نگهدارید.**
- **همیشه کتاب بخوانید و علم بیاموزید.**

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

• متن درس را خاموشانه بخوانید و کلمه‌های جدید آن را بیرون‌نویس کنید.

• جمله‌ها و کلمه‌های زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید و هر کلمه را به جملۀ مربوط آن وصل کنید.

* کارهای تان را به وقت......... آن انجام دهید. (معین)
* شناختن وقت در زنده‌گی...... خاص دارد. (کتاب)
* همیشه .... بخوانید و علم بیاموزید. (ارزش و اهمیت)

بشنو و بگو

• معنای کلمه‌های زیر را بگویید:

* خاص
* معین
* بیهوده

به دوستانت بگو

وقت در زنده‌گی اهمیت و ارزش زیاد دارد و بزرگترین سرمایۀ انسان به شمار می‌رود؛ پس برای این که وقت ما بی‌فایده سپری نشود هر کدام باید تقسیم‌اوقات منظم داشته باشیم.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	بیهوده	بی‌فایده	۳	معین	مشخص، معلوم
۲	منظم	به ترتیب	۴	سرمایه	دارایی

تقسیم‌اوقات روزانۀ خود را در کتابچه‌های تان بنویسید.

درس
یازدهم

کسب دانش

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اهمیت علم و دانش را بدانند.

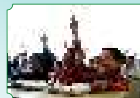
دانـــش طلـــب و بزرگـــی آمـــوز
تـــــا بــه نگـــرند روزت از روز

۱- آموختن علم و دانش بالای کی‌ها فرض است؟
۲- چرا علم می‌آموزیم؟

گــر دل نهـی ای پسر بدیــن پنــد / از پنــد پــدر شوی بــرومــنـد
غافل منشین، نــه وقــت بـــازیــست / وقت هنــــر اسـت و کـار سازیست
دانـــش طلـــب و بزرگـــی آمـــوز / تـــــا بــه نگـــرند روزت از روز
می کـــوش به هــر ورق که خوانـــی / تا جـــمـلـه مطـــالبـش بـــدانـی
هــرچیز کــه دل بـدان گـــرایـد / گــر جـــهد کنی به دســت آیــد
گفتـــن ز من، از تـو کار بستن
بـیکـــار نمی تـــوان نشستن

نظامی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را بخوانید و کلمه‌های جدید آن را بیرون نویس کنید.
- کلمه‌های (پند، هنر، دانش و جهد) را در جمله‌های مناسب به کار برده، روی تخته بنویسید.

بشنو و بگو

- فراگیری علم و دانش باعث چه می‌شود؟
- بیت‌های زیر را بخوانید و مفهوم آن را بیان کنید:

دانش طلب و بزرگی آمـــــوز   تـــا به نگـــــرند روزت از روز
می‌کوش به هر ورق که خوانی   تا جملـــه مـــطالبش بـــدانی

به دوستانت بگو

نظامی از جملهٔ شاعران زبان فارسی است. او از خود آثار زیادی در این زبان به میراث گذاشته است.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	برومند	کامیاب	۳	غافل	بی‌خبر
۲	کار بستن	عمل کردن	۴	جهد	سعی و کوشش

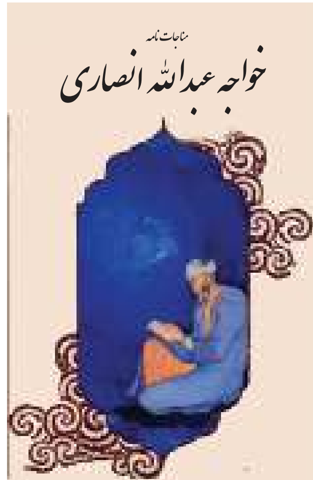

متن شعر را در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
دوازدهم

خواجه عبدالله انصاری

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و با شخصیت‌های فرهنگی و ادبی کشور آشنا شوند.

پرسش‌ها

۱- از چند شخصیت ادبی زبان دری نام ببرید.
۲- به نظر شما، شناخت شخصیت‌های ادبی کشور به ما چه کمک می‌کند؟

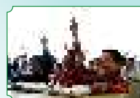
خواجه عبدالله انصاری یکی از شخصیت‌های مشهور ادبی کشور ما است. وی در سال(۳۹٦)هجری قمری در شهر هرات متولد گردید و تحصیل خود را در همانجا به پایان رسانید. خواجه عبدالله دارای حافظهٔ قوی بود؛ چنانچه صد هزار بیت از شاعران عرب را حفظ کرده بود. در علم تفسیر، حدیث و دیگر علوم مهارت و لیاقت خاصی داشت.

مناجات‌نامه یکی از آثار مشهور او می‌باشد. وی در سال(٤٨١) هجری قمری به عمر ۸۵ ساله‌گی در شهر هرات وفات یافت و در همانجا دفن گردید.

نمونهٔ شعر:

صدسال در آتشم اگر مهل بود — آن آتش سوزنده مرا سهل بود

با مردم نااهل مبادا صحبت — کز مرگ بدتر صحبت نااهل بود

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و واژه‌ها را درست تلفظ کنید.
- واژه‌های شور، سوز، هرات و لیاقت را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

بشنو و بگو

- خواجه عبدالله انصاری کی بود؟
- اثر مشهور خواجه عبدالله انصاری را نام بگیرید.
- واژه‌های مهل و سهل چه معنا دارند؟

به دوستانت بگو

مناجات‌نامه اثر ارزشمند خواجه عبدالله انصاری است که موضوع آن عرفان و ادب می‌باشد.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	انصار	یاری‌کننده
۲	سهل	آسان
۳	مهل	مهلت، درنگ، توقف

واژه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
سیزدهم

کلمه‌های ساده

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و کلمۀ ساده را بشناسند.

گل	درخت	باغ	خانه
کتاب	درس	مکتب	بهار

پرسش‌ها

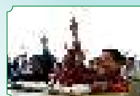
۱- کلمه‌های داخل چوکات چه معنا دارند؟
۲- کی می‌تواند یک کلمۀ ساده بگوید؟

- نسرین همیشه کتاب مطالعه می‌کند.
- مرقد حضرت علی کرم الله وجهه در شهر مزار شریف است.
- احترام پدر و مادر وظیفۀ هر انسان می‌باشد.
- کابل پایتخت افغانستان است.
- در فصل بهار، باغ مکتب پر از گل می‌شود.
- چرا بهار را بیشتر از دیگر فصل‌ها دوست می‌داریم؟
- باغ ما گل‌های رنگارنگ دارد.

• **عمر در مؤسسۀ ماین‌پاکی کار می‌کند.**

• **مصرف مواد مخدر انسان را ناتوان، مریض و هلاک می‌سازد.**

کلمۀ ساده، کلمه‌یی است که از یک جزء مستقل تشکیل شده باشد؛ مانند: کتاب، بهار، باغ، گل ... .

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

• متن درس را با آواز بلند بخوانید و کلمه‌های ساده را مشخص کنید.

• چند جمله بنویسید که در آن کلمۀ ساده به کار رفته باشد.

بشنو و بگو

• کلمۀ ساده را تعریف کنید.

• برای کلمه‌های (احترام، وطن و نظافت) جمله بگویید.

به دوستانت بگو

کلمه‌ها از نگاه ساختار به ساده، مشتق و مرکب تقسیم گردیده اند.

هشت کلمۀ ساده در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
چهاردهم

مهربان، مثل آفتاب

هدف: شاگردان متن درس را درست بخوانند، بنویسند، مفهوم آن را بدانند و کلمه‌های هم‌وزن را در متن درس مشخص کنند.

پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

۲- کی هر روز کوچه‌های شهر را پاک می‌کند؟

صبح، کوچه باز جارو خورده بود | پاک بود و باصفا و دل‌گشا

دورتر از کوچه می‌آمد به گوش | خِش خِش جاروب مردی آشنا

مرد خوب رُفتگر از صبح زود | با خودش پاکیزه‌گی آورده بود

آفرین بر او که با جاروب خود | غصه‌ها و اَخم‌ها را بُرده بود

پیش رفتم گفتم: آقا جان سلام | کوچه مثل دسته‌گل زیبا شده

پاسخم گفت و به من لبخند زد | گفت: مثل خندهٔ گل‌ها شده

گفت با من کاش دل‌ها پاک بود | مثل کوچه، مثل غنچه، مثل آب

آشتی بود و سلام و همدلی | مهربان بودیم مثل آفتاب

محمد رضا سنگری

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

• متن درس را با لحن و آهنگ مناسب بخوانید.
• کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید:
* پاکیزه * رُفتگر * غصه * لبخند
• بیت‌های زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید و جاهای خالی آن را با کلمه‌های مناسب تکمیل نمایید:

صبح، .... بود   پاک بود و .... و ....
.... می‌آمد به .... آشنا

بشنو و بگو

• بیت زیر را توضیح دهید.

صبح، کوچه باز جارو خورده بود   پاک بود و باصفا و دل‌گشـــا
دورتر از کوچه می‌آمد به گوش   خش خش جاروب مردی آشنـا
مـــرد خوب رُفتگر از صبح زود   با خودش پاکیزه‌گـی آورده بود

• جواب درست را انتخاب کنید:
* شعری را که خواندید در مورد چه بود؟
الف- آشتی و صلح   ب- همدلی   ج- پاکیزه‌گی   د- مهربانی
* اَخم به معنای .... به کار رفته است.

الف – گشاده‌رویی   ب- لبخند   ج- ترشرویی

به دوستانت بگو

شعری را که خواندید شاعر آن محمد رضای سنگری نام دارد و از شاعران معاصر کشور همسایه ما ایران است.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	اخم	چین پیشانی و ابرو، ترشرویی	۲	رُفتگر	کسی که سرک‌ها را جاروب و تمیز می‌کند

مفهوم درس را در کتابچه‌های تان بنویسید.

نثار وطن

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم آن را بدانند.

پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

۲- کی می‌تواند در بارۀ وطن یک بیت یا یک جمله بگوید؟

خوش‌است سیر و تماشای نوبهـــار وطـن
مکـن ز سینه بـرون داغ لالـــــه‌زار وطـن

مشو ز علم و هنر غـــافـل ای وطن‌پـرور
به هوش باش که آید همین به کار وطـــن

دهید هموطنـان دســت اتفـاق به هـــم
بود امید که گـــردد همیـن حصـار وطـــن

پی حفاظت ملک و وطن کی صَرفه کـــند
همیشه اهـل وطن جـــان کند نثـــار وطـن

خوش‌است سرمه ز خـاک دیـار، مستغـنی
بلی، خوش‌است زگـلزار غیـر، خـار وطـن

عبدالعلی مستغنی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

• متن درس را با لحن و آهنگ مناسب بخوانید.
• کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید:

* غافل
* اتفاق
* وطن
* نثار

بشنو و بگو

• مفهوم درس را به زبان ساده بگویید.
• از چهار جواب یکی را انتخاب کنید.

* غیر به معنای:

الف: دشمن
ب: بیگانه
ج: دوست
د: هیچکدام

به دوستانت بگو

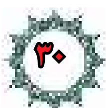
در مورد مفهوم شعر آنچه می‌دانید به دوستان‌تان بگویید.
استاد عبدالعلی مستغنی از شاعران و نخبه‌گان شعر و ادب معاصر افغانستان به شمار می‌رود. او از استادان برجستهٔ زبان و ادبیات فارسی دری است و آثار زیادی از خود به یادگار گذاشته است.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	نثار	فدا کردن	۴	حصار	دیوار
۲	سَیر	گردش	۵	نخبه	برگزیده
۳	اتفاق	به هم پیوستن و سازگاری	۶	غافل	بی‌خبر

شعری را که خواندید به نثر تبدیل نموده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
شانزدهم

نصیحت

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و به آن عمل کنند.

جایی که راه نیست، خداوند راه می‌گشاید

۱- ما باید به پند و نصیحت چه کسانی گوش دهیم؟

چو در نیکی رضای کردگـــار است
بِه از نیکی نگه کن تا چه کار است

به لطـف و مرحمت دل‌ها نگهـــدار
کس از دست و زبان خـــود میازار

بیاموز آنچـــه نشناسی تـــو زنهار
که کس را نیست از آموختن عـار

به شاگـردی هر آنکو شاد گـردد
بود روزی کـــه هم استاد گـردد

بوستان سعدی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

• متن درس را با آواز بلند بخوانید.

• دو بیت شعر را به انتخاب خود روی تخته املا بنویسید.

مانند خانه‌های خالی زیر در کتابچه‌های خود چند خانه‌خالی رسم کنید و آن را با کلمه‌های سه‌حرفی و چهارحرفی ساده پرکنید.

حـ	ـمـ	ـد

بشنو و بگو

• مفهوم بیت زیر را بگویید:

به لطف و مرحمت دل‌ها نگهدار   کس از دست و زبان خود میازار

• از چهار جواب یکی را تأیید کنید:

رضا به معنای:

الف- دعا کردن

ب- بخشش و کرم

ج- راستی و صداقت

د- خشنودی

به دوستانت بگو

• بوستان از جملهٔ آثار مشهور سعدی بوده که به نظم نگاشته شده است و دارای موضوعات مختلف تربیتی می‌باشد.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	رضا	خشنودی	۳	عار	ننگ
۲	زنهار	هوش‌دار، آگاه باش	۴	مرحمت	مهربانی

چند اندرز که به یاد دارید در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
هفدهم

استاد عبدالحق بیتاب

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، عبدالحق بیتاب را بشناسند و اسم خاص را در متن مشخص نمایند.

پرسش‌ها

۱- در تصویر کی را می‌بینید؟

۲- آیا شما نام عبدالحق بیتاب را شنیده اید؟

ملک‌الشعرا استاد عبدالحق بیتاب درسال(۱۲٦۵) هجری در بارانهٔ شهر کابل تولد شد. وی شخص عالم و متدین بود. مدت زیاد عمر خود را به صفت معلم در لیسه‌های شهر کابل سپری نمود و مدتی به حیث استاد در فاکولتهٔ زبان و ادبیات تدریس کرد. عبدالحق بیتاب در علوم عربی، تفسیر قرآن کریم و سرودن شعر استاد بود.

نمونهٔ سخن:

غچی

ای مرغک خوش‌جمال، غچی	ای طایر تیزبال، غچی
در پای تو بسته نوبهار است	هر دیده برایت انتظار است
از آمدنت شدیم شادان	از دیدهٔ تو خوشیم و خندان
از غچ غچ تو به غنچهٔ دل	هرلحظه شگفته‌گیست حاصل
آواز خوش تو دلنواز است	گفتار تو ذکر بی‌نیاز است

از بی‌ضرری ترا به هرجا	جای است، خوش آمدی بفرما
بالای سرم بگیر خانه	یعنی که به سقف، ساز لانه
در خوبی سقف خانه شک نیست	زیرا که در او ره پشک نیست
خواهم که خدا کند نگاهت	آفت نرسد به چوچه‌هایت
یارب که به خانه باشی آرام	طوری که به پوست، مغز بادام

بیتاب

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید و اسم‌های خاص را بیرون‌نویس کنید.
- واژه‌های جدید درس را روی تخته املا بنویسید.
- صورت درست کلمه‌های زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید و به هر یک آن‌ها جمله بگویید:

(حفاظت، هفاظت، عفاظت) (سپری، صپری، ثپری) (اصتفاده، اثتفاده ، استفاده)

بشنو و بگو

- ملک‌الشعرا استاد عبدالحق بیتاب کی بود؟
- معنای بیت‌های زیر را بگویید:

آواز خوش تو دلنواز است	گفتار تو ذکر بی‌نیاز است
از بی‌ضرری ترا به هرجا	جای است، خوش آمدی بفرما

به دوستانت بگو

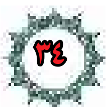
ملک‌الشعرا استاد عبدالحق بیتاب در بارانهٔ شهر کابل متولد شد. وی شخص عالم و متدین بود، در علوم عربی، تفسیر قرآن کریم و سرودن شعر دری استاد بود.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	متدین	دین‌دار	۴	آفت	ضرر
۲	طایر	پرنده	۵	عالم	دانشمند

شعری را که خواندید به نثر تبدیل نموده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
هژدهم

اسم مفرد و جمع

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اسم مفرد و جمع را بدانند.

درختان	کتاب	معلمان	سپاه	بزرگان	درخت

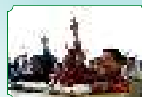
۱- کی می‌تواند کلمه‌های داخل چوکات را بخواند؟
۲- چند نوع اسم را می‌شناسید؟

- درخت سیب شگوفه کرده است.
- معلم به درس آغاز کرد.
- بهترین دوست زنده‌گی انسان کتاب است.
- مکتب جای آموختن علم و دانش است.
- من در روزهای رخصتی به شهرکندهار می‌روم.
- منارجام یکی از آبده‌های تاریخی وطن ما است.
- جامعه وقتی به سعادت می‌رسد که مردم آن روزانه مطالعه کنند.
- حضرت محمد ﷺ از قوم قریش بود.
- گروهی از مردم به کمک سیلاب‌زده‌گان شتافتند.
- سپاهیان کشور ما سرسپرده‌گان راه صلح و آزادی استند.

❊ اسم مفرد آن است که بر یک موجود دلالت کند؛ مثال: درخت، گل، کتاب، میز و ...

در زبان دری اگر بخواهیم اسم مفرد را جمع بندیم، در آخر آن پسوندهای ان، گان، یان و ها را میفزاییم؛ مانند: معلمان، نیکمردان، خردمندان، بنده‌گان، دانشجویان، آهوان و کتاب‌ها.

❋ اسم جمع آن است که در شکل ساده؛ اما در معنا به یک جمع بزرگ دلالت می‌کند و یا در شکل مفرد و در معنا جمع می‌باشد؛ مانند: گروه، مردم، قوم، طایفه، سپاه، فوج و غیره.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و اسم مفرد و جمع را مشخص کنید.
- چند جمله بنویسید که اسم جمع و مفرد در آن به کار رفته باشد.

بشنو و بگو

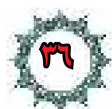
- فرق بین اسم جمع و مفرد چه است؟
- از میان اسم‌های زیر، شکل مفرد و جمع آن را مشخص کنید و بگویید:
  قلم، دانشجویان، پرنده، دختران، بنده‌گان، مکتب.

به دوستانت بگو

اسم مفرد آن است که بر یک موجود، دلالت کند.
اسم جمع آن است که در شکل مفرد و در معنا جمع باشد؛ مانند: گروه، مردم، قوم، طایفه، سپاه، فوج و غیره.

چند جمله در کتابچه‌های خود بنویسید که اسم مفرد و جمع در آن به کار رفته باشد.

درس نزدهم

ادبیات عامیانه

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اسم مفرد و جمع را در متن درس مشخص نمایند.

افسانه‌ها	دوبیتی‌ها	چیستان‌ها	ضرب‌المثل‌ها

۱- ادبیات عامیانه شامل کدام موضوعات می‌شود؟
۲- چرا ادبیات عامیانه می‌گوییم؟

ادبیات عامیانه دربرگیرندهٔ ضرب‌المثل‌ها، چیستان‌ها، افسانه‌ها و دوبیتی‌ها می‌باشد که از گذشته‌های بسیار دور بین مردم رواج داشته، سینه به سینه و نسل به نسل به ما رسیده است. گوینده‌گان چیستان‌ها، ضرب‌المثل‌ها و بسیاری از دوبیتی‌ها معلوم نمی‌باشد.

نمونهٔ دوبیتی‌ها

سلام و صد سلام ای مادر من — سلام و کاغذت نامد بر من
همان ساعت که نامه می‌نوشتم — هزاران درد آمد بر سر من

❊ ❊ ❊

بهار آمد، بهار آمد گل من — زمان کشت و کار آمد گل من
بیا یارجان که در باغ‌ها برآییم — که گل‌ها بی‌شمار آمد گل من

چند ضرب‌المثل به گونهٔ نمونه:

❊ خربوزه از خربوزه رنگ می‌گیرد، انسان از انسان پند.
❊ مار گزیده از ریسمان دراز می‌ترسد.
❊ بارکج به منزل نمی‌رسد.

چیستان‌ها

* یک بلست قدکش، سبز چینکش (بادرنگ)
* می‌رود و می‌رود، عقب خود را نمی‌بیند (آب)

عجایب صورتی در شام دیدم — اگــر گـــویم، کسی باور ندارد
درخــتی بـــر سر او کاسهٔ آب — در آن ماری که دم و سر ندارد

(چراغ تیلی)

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را بخوانید و معنای کلمه‌هایی را که نمی‌دانید بپرسید.
- چند سطر درس را روی تخته املا بنویسید.

پاسخ درست پرسش زیر را در کتابچه‌های تان بنویسید:

– ادبیات عامیانه در برگیرندهٔ کدام موضوعات می‌باشد؟

الف– روزها، هفته‌ها،

ب– کوه‌ها، دریاها، جنگل‌ها

ج– افسانه‌ها، دوبیتی‌ها، چیستان‌ها، ضرب‌المثل‌ها

بشنو و بگو

- ادبیات عامیانه چیست؟
- مفهوم ضرب‌المثل زیر را بگویید:

* بار کج به منزل نمی‌رسد.

- به کدام بخش ادبیات عامیانه علاقه‌مند استید؟

به دوستانت بگو

- ادبیات عامیانه دربرگیرندهٔ ضرب‌المثل‌ها، چیستان‌ها، افسانه‌ها و دوبیتی‌ها می‌باشد که از گذشته‌های بسیار دور، بین مردم رواج داشته، سینه به سینه و نسل به نسل تا امروز به ما رسیده است.

- چند ضرب‌المثل، چیستان و دوبیتی را در کتابچه‌های خود بنویسید و حفظ کنید.

درس
بیستم

ز گهواره تا گور دانش بجوی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و ارزش مطالعه را بدانند.

پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟
۲- به نظر شما، مطالعه چه تأثیری در زنده‌گی دارد؟

امید دوست فردوس است. روزی امید به فردوس گفت: من امشب یک قصهٔ بسیار خوب را مطالعه کردم. فردوس گفت: من غیر از کتاب‌های مکتب کتاب‌های دیگر را مطالعه نمی‌کنم؛ چرا که درس‌ها زیاد است. امید گفت: من شنیده‌ام که اگر شاگرد مکتب در پهلوی خواندن کتاب‌های درسی، به مطالعهٔ کتاب‌های مفید دیگر عادت پیدا کند و از خواندن آن‌ها مطالبی را بیاموزد، دریچهٔ دانستنی‌های جهان امروز به سرعت به رخش باز می‌شود. تنها کتاب‌های مکتب نمی‌تواند احتیاج ما را رفع سازد؛ بلکه مطالعه راه آشنا شدن بیشتر ما با جهان امروز است.

پدر امید که ناظر گفتگوی آن‌ها بود،گفت: امیدجان! تو درست فکر می‌کنی؛ استعداد انسان‌ها با مطالعه رشد می‌کند؛ همچنان اعتماد به نفس، سازگاری با محیط و رسم زنده‌گی در جامعه را با مطالعه آموخته می‌توانیم.

چه خوش گفت پیغمبر راستگوی ز گهواره تا گور دانش بجوی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.
  - دانش
  - مطالعه
  - کتاب
- چند سطر درس را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- مفهوم بیت زیر را بگویید:

چه خوش گفت پیغمبر راستگوی — ز گهـــواره تا گـــور دانش بجوی

- چرا بدون از کتاب‌های مکتب، دیگر کتاب‌ها را مطالعه می‌کنید؟
- تا حال چند کتاب و مجله را مطالعه کرده اید؟

به دوستانت بگو

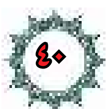
استعداد انسان‌ها با مطالعه رشد می‌کند؛ همچنان اعتماد به نفس، سازگاری با محیط و رسم زنده‌گی در جامعه را توسط مطالعه می‌آموزیم.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	دریچه	پنجره	۲	ناظر	نظر کننده، بیننده

در مورد اهمیت مطالعه چند سطر در کتابچه‌های خود بنگارید.

مادر

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و قدر و منزلت مادر را بدانند.

پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟
۲- احترام چه کسانی بر ما و شما لازم است؟

ای مادر عزیز که جانم فدای تو
قربان مهربانی و لطف و صفای تو
هرگز نشد محبت یاران و دوستان
همپایهٔ محبت و مهر و وفای تو
مهرت برون نمی‌رود از سینه ام که است
این سینه خانهٔ تو و این دل سرای تو
ای مادر عزیز که پرورده ای مرا
سهل است اگر که جان دهم اکنون برای تو
خشنودی تو مایهٔ خشنودی من است
زیرا بود رضای خدا در رضای تو
گر بود اختیار جهانی به دست من
می‌ریختم تمام جهان را به پای تو

ابوالقاسم حالت

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

• متن درس را خاموشانه بخوانید و واژه‌های جدید آن را بیرون‌نویس نمایید.
• مفهوم درس را در چند جمله بنویسید و بخوانید.
• چند بیت درس را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

• بیت زیر را توضیح دهید:

خشنودی تو مایهٔ خشنودی من است — زیــرا بود رضــای خدا در رضای تو

• یک جواب را انتخاب کرده و بگویید:

رضا به معنای: رحم – لطف– خشنودی– دلسوزی

• به گروه‌ها تنظیم شده در مورد احترام به مادر صحبت کنید.

به دوستانت بگو

• مادر یگانه کسی است که برای پرورش ما تمام آسایش خود را فدا کرده است. ما باید همیشه مادر خود را احترام نماییم و برای رضایت و خشنودی او تلاش کنیم؛ زیرا رضای خداوند ﷻ در رضای مادر و پدر است.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	همپایه	کسی که با دیگری در یک درجه باشد	۴	سرای	خانه
۲	رضا	خشنودی	۵	فدا	قربانی کردن
۳	صفا	پاکی	۶	عزیز	گرامی، بزرگوار

متن درس را در کتابچه‌های خود رونویس کنید.

درس
بیست و دوم

صحت و سلامت

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، در مورد صحت و سلامتی آگاهی حاصل نموده و اسم مفرد را در متن درس نشان دهند.

پرسش‌ها

۱- چرا همیشه بدن خود را پاک نگه می‌داریم؟
۲- خوردن میوه‌ها و سبزی‌ها چه فایده دارد؟

صحت و سلامتی یکی از نعمت‌های بزرگ خداوندﷻ است که هر انسان به آن احتیاج دارد. طوری که می‌گویند: «عقل سلیم در بدن سالم است.» اگر انسان صحت کامل نداشته باشد، به انواع مشکلات رو به رو می‌گردد: عقل و فکر انسان از کار می‌افتد، راه خوب و بد را از هم فرق کرده نمی‌تواند و برای خود، خانواده و مردم خدمت کرده نمی‌تواند.

برای هر فرد ضرور است که به تندرستی و سلامتی خود توجه داشته باشد؛ آنچه به صحت ضرر می‌رساند، از آن دوری کند؛ برای تندرستی خود، خانواده و اجتماع باید تنوع غذایی را در نظر داشته باشد. از میوه‌ها و سبزی‌ها نسبت به روغن‌ها و چربی‌ها بیشتر استفاده کند و به نظافت شخصی، نظافت غَذا و میوه‌ها و محیط زیست توجه کند.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

• متن درس را خاموشانه بخوانید و واژه‌های جدید آن را بیرون‌نویس کنید.
• چند سطر درس را به انتخاب خود روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

• خوردن میوه‌ها و سبزی‌ها برای سلامتی بدن چه فایده دارد؟
• کدام سبزی و میوه را دوست دارید بیشتر بخورید؟
• در گروه‌ها پیرامون جملهٔ (عقل سلیم در بدن سالم است.) صحبت نمایید.
• تصویر زیر را ببینید و در بارهٔ آن صحبت کنید.

به دوستانت بگو

صحت و سلامتی یکی از نعمت‌های بزرگ خداوندﷻ است که هر انسان به آن احتیاج دارد.

برای هر فرد ضرور است که به صحت و نظافت خود توجه نماید و از آنچه که به صحت ضرر می‌رساند، دوری کند.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	سلیم	سالم، بی‌عیب	۲	اجتماع	جمع شدن، دورهم گِرد آمدن

کار خانه‌گی

نام سبزی‌ها و میوه‌هایی را که خوش دارید، در کتابچه‌های تان بنویسید.

درس
بیست و سوم

ضرب‌المثل‌ها

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، به مفهوم مثل‌ها پی ببرند و اسم‌ها را در جمله‌ها نشان دهند.

خُلق خوش خَلق را شکار کند.

پرسش‌ها

۱- کدام یک از شما می‌تواند جملهٔ داخل چوکات را بخواند؟
۲- کی می‌تواند یک ضرب‌المثل بگوید؟

- **تا فردایی است، باید امیدوار بود.**
- **هر که لافید، نبافید.**
- **شتر دیدی، ندیدی.**
- **از یک دست صدا نمی‌برآید.**
- **تا نباشد چیزکی، مردم نگویند چیزها.**
- **مزن به دروازهٔ کس به انگشت، تا نزند به دروازه‌ات به مُشت.**
- **بار کج به منزل نمی‌رسد.**
- **قطره قطره دریا می‌شود.**
- **حساب به دینار بخشش به خروار.**
- **زیر کاسه نیم‌کاسه است.**

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

• متن درس را خاموشانه بخوانید.
• متن درس را با آواز بلند بخوانید.
• صورت درست کلمه‌های زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید:
❋ دوستی، دوثتی، دوصتی
❋ درصت، درست، درثت

بشنو و بگو

• در ضرب‌المثل‌های زیر کدام اسم‌ها به کار رفته است؟ نام بگیرید.
❋ سالی که نکوست از بهارش پیداست.
❋ آشپز که دو تا شد، آش یا شور می‌شود یا بی‌نمک.
❋ خربوزه از خربوزه رنگ می‌گیرد، انسان از انسان پند.
❋ چند شاگرد به نوبت یک ضرب‌المثل بگویند.
• در گروه‌ها تقسیم شده در بارۀ ضرب‌المثل زیر بحث کنید:
«دشمن دانا به از نادان‌دوست»

به دوستانت بگو

مثَل، سخن کوتاه و مشهوری است که به قصۀ عبرت‌آمیزی اشاره می‌کند. در زبان فارسی دری صدها ضرب‌المثل وجود دارد.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	کینه	دشمنی	۲	استوار	محکم

ضرب‌المثل‌ها را در کتابچه‌های خود بنویسید و حفظ کنید.

درس
بیست و چهارم

کلمه‌های مشتق و مرکب

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و کلمه‌های ساده، مشتق و مرکب را بشناسند.

پرسش

• به نظر شما کلمه‌های مرکب و مشتق از هم چه فرق دارند؟

- **اگر در سفر همسفر خوب داشته باشیم، راه نزدیک می‌شود.**
- **ما با همسایه‌های خود رابطهٔ نیک داریم.**
- **علم اگر همراه عمل باشد، سودمند است.**
- **فرید و حمید همکار استند.**
- **در مکتب ما یک کتابخانه است.**
- **احمد به خواندن روزنامه علاقه دارد.**
- **در زمستان گل‌ها را از باغچه می‌کَشند و در گلخانه می‌گذارند.**

در جمله‌های بالا کلمه‌های (همسفر، همسایه، همکار و...) کلمه‌های مشتق اند.
کلمه‌های مشتق (ساخته) کلمه‌هایی اند که از یک کلمهٔ مستقل و یک پیشوند یا پسوند ساخته می‌شوند.
کلمه‌های مرکب کلمه‌هایی اند که از دو کلمهٔ ساده (مستقل) ساخته شده باشید؛ مانند:

کتاب + خانه ⟵ کتابخانه
روز + نامه ⟵ روزنامه
گل + خانه ⟵ گلخانه

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

•متن درس را با آواز بلند بخوانید.

• کلمه‌های زیر را طوری ترتیب کنید که کلمه‌های جدید بامعنا به دست آید:

* «چهار، هم، کتاب، مغز ، خانه، گل، بی، شتر، برگ، کار، روز، مرغ، نامه، صنفی»

مثال: روز+ نامه= روزنامه

بشنو و بگو

• کلمه‌های مشتق و مرکب از هم چه فرق دارند؟

• از چند کلمۀ مشتق و مرکب نام ببرید.

• از میان کلمه‌های زیر کلمه‌های مشتق و مرکب را مشخص کنید:

«چهارمغز، چهل‌ستون، لاله‌زار، گلبرگ، هم‌صنفی، همصحبت، کتاب، معلم، گل»

به دوستانت بگو

کلمۀ مشتق از یک کلمۀ مستقل و یک پیشوند یا پسوند ساخته می‌شود.

کلمۀ مرکب از دو کلمۀ مستقل ساخته می‌شود.

چند جمله در کتابچه‌های تان بنویسید که در آن کلمه‌های مشتق و مرکب به کار رفته باشد.

درس
بیست و پنجم

اندرزها

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، مفهوم اندرزها را بدانند و علامت‌های کامه و ندابیه را در متن درس نشان دهند.

تو نیکی می‌کن و در دجله انداز
که ایزد در بیابانت دهـــد باز

پرسش‌ها
۱- کی مفهوم بیت فوق را گفته می‌تواند؟
۲- راستگویی و راستکاری سبب چه می‌شود؟

ای فرزند، خود را به راست‌گویی عادت ده و از سوگند خوردن بسیار بپرهیز!
از دروغ گفتن و دشنام دادن دوری کن تا نزد مردم همیشه عزیز باشی.
فرزندم، سخن بیجا و بی‌فایده مگو که سخن نگفتن بهتر از بیهوده گویی است.
دانشمندان و بزرگان را احترام کن و به پند آنان گوش ده تا دانشمند شوی.
از نادان و بی‌تربیت بگریز تا در نظر مردم خوار و حقیر نشوی.
اگر می‌خواهی نامت به نیکویی یاد شود، نام دیگران را به بدی یاد مکن.
در حق آن کسی که به تو نیکی کرده است، هرگز بدی مکن.
والدینت را هیچ وقت فراموش مکن؛ زیرا هرچه داری از برکت زحمت‌های آن‌هاست.
خرج را به اندازهٔ دخل کن و اسراف مکن.
از حسد دوری کن.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

• متن درس را دقیق بخوانید.
• معنای واژه‌های جدید درس را در کتابچه‌های خود بنویسید.
• جمله‌های زیر را روی تخته بنویسید و تکمیل نمایید:

ای فرزند، خود را به .... عادت ده و از .... بپرهیز!

.... را هیچ وقت..................... .

بشنو و بگو

• مفهوم بیت زیر را بگویید:

تو نیکی می‌کن و در دجله انداز   که ایزد در بیابانت دهـــد باز

• در گروه‌ها پیرامون مفهوم درس صحبت کنید.

به دوستانت بگو

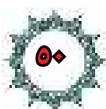
شیخ مشرف‌الدین مصلح متخلص به «سعدی» در اوایل قرن هفتم هجری در یک خانوادۀ متدین، در شیراز به دنیا آمده است. سعدی یکی از شعرای بزرگ زبان فارسی‌دری می‌باشد.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	دجله	دریا	۴	حقیر	ناچیز و خوار
۲	سوگند	قَسم	۵	هرگز	هیچ‌گاه
۳	دشنام	سخن زشت	۶	والدین	پدر و مادر

کلمه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

آزادی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم آزادی را بدانند.

پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟
۲- چرا آزادی را دوست دارید؟

مرغی ز قفس پرید و بنشست — بر شاخهٔ سبز بید لرزان
سرکرد ترانه‌یی وگفتا — وارسته شدم ز قید زندان
با زمزمهٔ خوش و دلاویز — پر زد به کنار سرو و ریحان
با شور و خوشی و شادمانی — شد پای گل و شگوفه مهمان
با چلچله‌ها به عشوه می‌گفت — دیگر نروم به قید زندان
باچال و فریب و مکر صیاد — باری نشوم جدا ز یاران

مرغی که گریزد از قفس، چون
در بند توان کشیدن انسان؟

قسیم مجددی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

• متن درس را با آواز بلند بخوانید.

• جاهای خالی جمله‌های زیر را با کلمه‌های مناسب تکمیل نمایید:

..................زقفس.................. بر شاخهٔ.................. لرزان

با........ها به ....می گفت: .... نروم به ....

• چند بیت شعر را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

• معنای کلمه‌های زیر را بگویید:

❋ وارسته

❋ قید

❋ دلاویز

❋ در گروه‌ها تنظیم شده، پیرامون مفهوم شعر صحبت کنید.

به دوستانت بگو

آزادی یک نعمت بزرگ خداوندﷻ است که برای انسان‌ها اعطا کرده است. آزادی حق هر موجود زنده است.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	وارسته	آزاد، رها شده	۴	عشوه	ناز و کرشمه
۲	دلاویز	دلپسند	۵	صیاد	شکارچی
۳	چلچله	پرستو	۶	مکر	فریب

چند سطر در مورد آزادی در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
بیست و هفتم

ترحم بر حیوان‌ها

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم آن را بدانند.

پرسش‌ها

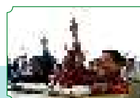
۱- در تصویر چه می‌بینید؟

۲- با حیوان‌ها چگونه باید رفتار کرد؟

زمانی که موسی علیه‌السلام، هنوز به پیامبری مبعوث نشده بود، گوسفندان شعیب علیه‌السلام را می‌چراند. روزی ناگهان یک گوسفند از رمه جدا شد. موسی علیه‌السلام خواست که آن را برگرداند و دوباره با رمه یکجا سازد. گوسفند ترسید و به طرف صحرا گریخت. موسی علیه‌السلام از عقب گوسفند می‌دوید و گوسفند می‌ترسید تا این که پای موسی علیه‌السلام آبله شد و گوسفند هم از خسته‌گی به زمین خوابید. موسی علیه‌السلام به گوسفند نظر کرد و رحمش آمد و گفت: ای بی‌چاره! چرا می‌گریزی و از کی می‌ترسی؟ او را به شانه برداشت و با رمه یکجا نمود.

در این وقت خداوند جل جلاله به ملایک گفت: دیدید آن بندهٔ من را که با آن گوسفند

دهن بسته چه کرد؟ با وجود رنجی که از او کشید، او را نیازرد و به او رحم نمود. پس همین شخص لیاقت پیامبری دارد. او را کلیم خویش خواند. به او کتاب داد. تا جهان باقی است، مردم از او به نیکی یاد می‌نمایند.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

• متن درس را با آواز بلند بخوانید.

• چند سطر درس را روی تخته املا بنویسید.

• واژه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار ببرید و بنویسید:

* مبعوث

* ملایک

* رحم

بشنو و بگو

• موسی علیه‌السلام با گوسفندی که از رمه جدا شده بود چه کرد؟

• مفهوم درس را با زبان ساده بیان کنید.

• در گروه‌ها پیرامون ترحم بر حیوان‌ها صحبت نمایید.

به دوستانت بگو

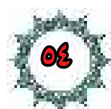
ترحم بر حیوان‌ها از ویژه‌گی‌های پسندیدهٔ انسانی و اسلامی است؛ چنانچه حضرت موسی علیه‌السلام نظر به این خصلت پسندیده‌یی که داشتند به پیامبری مبعوث شدند.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	ترحم	مهربانی، بخشایش	۳	کلیم	هم‌سخن، هم‌صحبت
۲	ملایک	فرشته‌گان	۴	رحمت	مهربانی کردن، بخشایش

در بارهٔ ترحم بر حیوان‌ها چند سطر در کتابچه‌های خود بنویسید.

صفت و رابطهٔ آن با اسم

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، صفت را بشناسند و رابطهٔ آن را با اسم بدانند.

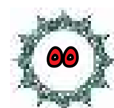
اسم و صفت	اسم	صفت
مادر مهربان	مادر	مهربان
شاگرد دانا	شاگرد	دانا

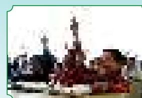
۱- می‌توانید از چند اسم و صفت نام ببرید؟

۲- می‌توانید چند صفت هم‌صنفی‌تان را بگویید؟

- منیژه دختر لایق و باسلیقه است.
- من گل سرخ را دوست دارم.
- نازیه به نادیه گفت: شاگرد لایق را همه دوست دارند.
- شخص دانا به هر کاری توانا است.
- برای نوشیدن، از آب صاف و صحی استفاده کنید.
- شاگرد خوب به حاضری پابند است.
- فارسی‌دری یکی از زبان‌های رسمی کشور ما است.
- ابوبکر صدیق رضی‌الله‌عنه خلیفهٔ اول ما مسلمانان می‌باشد.

صفت کلمه‌یی است که در بارۀ اسم توضیح می‌دهد، حالت و چگونه‌گی اسم را بیان می‌کند. در مثال‌های یاد شده، کلمه‌های: لایق، باسلیقه، دانا و سرخ، صفت می‌باشند.
علامت یا رابطه میان صفت و اسم کسرۀ اضافت و «ی» است. کسره اضافت تلفظ می‌شود؛ اما نوشته نمی‌شود؛ مانند: شاگرد لایق، شخص دانا، آبِ صاف، شاگرد خوب؛ اما «ی» اضافت هم نوشته می‌شود هم تلفظ در کلمه‌های همرای خوب، آشنای با وفا و خانه ی قشنگ شما «ی» اضافت را به وضاحت دیده می‌توانید.
برای زیبایی نگارش این «ی» در بعضی کلمه‌ها به شکل «ء» بالای «ــه» نوشته می‌شود مثال: خانۀ قشنگ.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و به کلمه‌هایی که زیر آن خط کشیده شده است دقت کنید.
- جملۀ زیر را بخوانید و صفت را در آن نشان دهید:

❋ شاگرد خوب به حاضری پابندی دارد.

- پنج ترکیب مانند ترکیب‌های زیر پیدا کنید و روی تخته بنویسید:

(برادرِ بزرگ، مردمِ شجاع، سالِ نو، شاگردِ لایق)

بشنو و بگو

- صفت را تعریف کنید.
- برای اسم های زیر صفت بنویسید:

هوا، مکتب، کتاب، دوست

- رابطه میان اسم و صفت را با چه علامت‌هایی مشخص می‌کنید؟

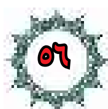
به دوستانت بگو

- صفت کلمه‌یی است که در بارۀ اسم توضیح می‌دهد، حالت و چگونه‌گی آن را بیان می‌کند و رابطه میان صفت و اسم کسرۀ اضافت و «ی» اضافت می‌باشد.

کار خانه‌گی

چند جمله در کتابچه‌های تان بنویسید که صفت در آن به کار رفته باشد.

درس
بیست و نهم

حادثهٔ ترافیکی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، طرز استفاده از اشاره‌های ترافیکی و پیاده‌روها را بدانند و اسم را در متن درس مشخص نمایند.

پرسش‌ها

۱- به نظر شما، چرا حادثهٔ ترافیکی رخ می‌دهد؟
۲- چرا باید از پیاده‌روها استفاده کنیم؟

مکتب رخصت شد. بچه‌ها به سوی خانه‌های‌شان حرکت کردند. پیاده‌رو سرک بسیار بیروبار بود. مسعود به دوستش حمید گفت: پیاده‌رو چقدر ازدحام است! در این‌جا نمی‌توان راه رفت. بیا از کنار سرک برویم. حمید گفت: سرک جای عبور موترها است، راه رفتن در سرک خطر دارد. برای راننده‌گان هم مزاحمت ایجاد

می‌کند. چرا برای دیگران مزاحمت کنیم؟

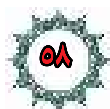
مسعود گفت: این چه حرفی است که می‌زنی! در این بیروبار نمی‌توان راه رفت. خدا حافظ، من رفتم. مسعود از حمید جدا شد و ازکنار سرک با سرعت گذشت.

حمید که دید، دوستش با سرعت رفت و از او جدا شد، فکر کرد که باید با دوستش برود تا از او عقب نماند؛ ولی یادش آمد که خودش به مسعود گفته بود، چرا برای دیگران مزاحمت و ناآرامی ایجاد کنیم، راه رفتن در سرک‌ها خطر دارد و برای رانندهٔگان هم مزاحمت می‌شود. در همین فکر بود که صدای وحشتناک موتر را شنید. مردم به سوی آن موتر دویدند. لحظه‌یی نگذشته بود که مردم دور موتر جمع شدند و جمعیت زیاد گردید. مسعود به دشواری خود را به آن‌جا رساند. وی حرف‌های مردم را می‌شنید که می‌گفتند: (حادثهٔ خطرناکی بود. شاید مرده باشد. خدا کند تا شفاخانه زنده بماند.)

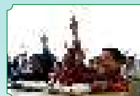
مسعود وقتی نزدیک شد، دید که حمید در آنجا افتاده است. مردم او را به شفاخانه انتقال دادند. مسعود به خانهٔ حمید رفت و به خانواده اش احوال داد.

فردای همان روز هم‌صنفان حمید و معلمان مکتب از موضوع آگاهی حاصل کردند، یکی از معلمان برای شاگردان گفت:

شاگردان عزیز! برای جلوگیری از حادثه‌های ترافیکی باید مقررات راهنمای ترافیک را رعایت کنیم. مقررات راهنما در همهٔ جهان برای جلوگیری از خطر و بی‌نظمی است. شما دیدید که حمید می‌خواست زودتر به خانه برسد. مقررات ترافیکی را رعایت نکرد و دچار حادثهٔ ترافیکی گردید.

شما وقتی می‌خواهید از سرک عبور کنید از جاهای خط‌کشی شده یا از نزدیک چهارراه‌ها با احتیاط بگذرید. پولیس ترافیک شما را رهنمایی و کمک می‌کند. در سرک ندوید و هیچ‌وقت به عقب موتر راه نروید. اشاره‌های ترافیکی را با دقت در نظر بگیرید.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- جمله‌های زیر را روی تخته بنویسید و جاهای خالی را با کلمه‌های مناسب تکمیل کنید:

* برای .... از حادثه‌های .... باید .... را رعایت کنیم.

* وقتی می‌خواهید از ....کنید از جاهای .... شده یا از نزدیک چهار راه‌ها با احتیاط بگذرید.

چهارراه، عبور، بااحتیاط، سرک، خط‌کشی، ترافیکی، مقررات رهنمای ترافیک، جلوگیری

بشنو و بگو

- برای جلوگیری از حادثهٔ ترافیکی چه باید کرد؟
- هنگام عبور از سرک کدام نکته‌ها را در نظر داشته باشیم؟
- در گروه‌ها پیرامون اشاره‌های ترافیکی و شیوه‌های جلوگیری از حادثه‌های ترافیکی صحبت کنید.

به دوستانت بگو

اشاره‌های ترافیکی دارای سه رنگ است: رنگ سرخ، نشانهٔ توقف که باید در این وقت از سرک عبور نکنیم. رنگ زرد یا نارنجی نشانهٔ آماده‌گی به عبور از سرک و رنگ سبز نشانهٔ گذشتن از سرک می‌باشد که ما می‌توانیم به ساده‌گی از سرک عبور کنیم.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	بااحتیاط	کاری را با دقت انجام دادن	۴	وحشتناک	ترسناک
۲	رعایت کردن	ملاحظه، در نظر داشتن	۵	عبور	گذشتن
۳	سراسیمه	پریشان، سرگردان	۶	سرعت	تند رفتن

در بارۀ تصویرهای زیر چند جمله در کتابچه‌های تان بنویسید.

درس
سی ام

حکایت

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، مفهوم درس را بدانند و اسم‌ها را در متن نشان بدهند.

میازار موری که دانه‌کش است
که جان دارد و جان شیرین خوش است

پرسش

• زحمت‌کشی مورچه‌ها به خاطر چیست؟

به مورچه نگاه کن!

اندام ظریف و باریکش را ببین، آن قدرکوچک است که به آسانی دیده نمی‌شود.

ببین، برای به دست آوردن روزی خود، چگونه به این سو و آن سو می‌شتابد.

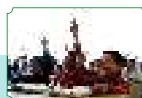
نگاه کن، چگونه دانه‌ها را به لانه‌اش می‌برد و آن‌ها را ذخیره می‌کند.

در تابستان به فکر روزهای سخت زمستان است. روزهایی که نمی‌تواند از لانه‌اش بیرون بیاید. خدای مهربان، روزی مورچه را از راهی می‌رساند که مناسب حال او باشد. خدا ﷻ هیچ‌وقت آفریده‌های خود را فراموش نمی‌کند؛ حتی مورچه‌یی را که در عمق زمین و درون سنگ‌های سخت باشد.

اگر به چگونه‌گی جسم مورچه و اعضای درون شکمش فکر کنی، اگر به قسمت‌های مختلف پیکر مورچه و چشم‌های ریزه‌اش بیندیشی، از چنین آفرینش حیرت‌انگیزی تعجب خواهی کرد. و از سخن گفتن در بارهٔ آن ناتوان

خواهی شد. خدا را به بزرگی یاد کن!

اگر به آفریده‌های خداوندﷻ با دقت بنگری، به این نکته می‌رسی که آفرینندهٔ مورچه‌یی به این کوچکی، همان آفرینندهٔ فیل است به آن بزرگی و آفریدن هر چیز خواه کوچک باشد یا بزرگ، ضعیف باشد یا قوی، برای خدای توانا آسان است.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید و اسم‌ها را مشخص کنید.
- واژه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید:

❋ لانه

❋ مهربان

❋ ضعیف

- دو سطر متن درس را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- مفهوم درس را با زبان ساده بگویید.
- به کدام کلمه‌ها اسم گفته می‌شود؟
- کار و زحمت‌کشی در زنده‌گی انسان، چه اهمیت دارد؟

به دوستانت بگو

اگر به آفریده‌های خداوندﷻ با دقت بنگریم، به این نکته می‌رسیم که آفرینندهٔ مورچه‌یی به این کوچکی، همان آفرینندهٔ فیل است به آن بزرگی و آفریدن هر چیز، خواه کوچک باشد یا بزرگ، ضعیف باشد یا قوی، برای خدای توانا آسان است.

کار خانه‌گی

واژه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

رادیو

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و راجع به اختراع رادیو معلومات حاصل کنند.

پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

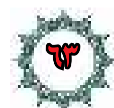
۲- شما خوش دارید برنامه‌های رادیو را بشنوید؟

دانشمند ایتالیایی به نام مارکونی در سال ۱۸۹۵م. رادیو را اختراع کرد و در لندن آن را به تماشای عام گذاشت که در قرن بیستم رواج یافت.

رادیو در کشور ما افغانستان در زمان حکومت امان‌الله خان با کمک کشور آلمان در سال ۱۳۰٦ هجری شمسی به فعالیت آغاز کرد. از رادیو اخبار، اعلانات گوناگون، برنامه‌های تفریحی و معلوماتی را می‌شنویم.

امروز در جهان در اثر پیشرفت ساینس و تکنالوژی رادیوهای متعدد ساخته شده اند که توسط برق، بتری، انرژی آفتاب و غیره فعالیت می‌کنند.

خوشبختانه در وطن عزیز ما دستگاه‌های رادیویی وجود دارد؛ مانند: رادیوی ملی افغانستان، رادیو آرمان، رادیو کلید، رادیو وطندار، رادیو هرات، رادیو کندهار و رادیوهای سایر ولایت‌ها.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- جاهای خالی جمله‌های زیر را با کلمه‌های مناسب تکمیل نمایید:

* رادیو را .... اختراع کرد.
* .... در سال......................... به نشرات آغاز کرد.

بشنو و بگو

- رادیو را کی اختراع کرد؟
- در زمان کدام پادشاه در کشور ما رادیو به نشرات آغاز کرد؟
- به کدام برنامهٔ رادیویی علاقه‌مند استید؟

به دوستانت بگو

رادیو برای اولین بار در سال ۱۸۹۵ میلادی توسط دانشمند ایتالیایی به نام «مارکونی» اختراع گردید.

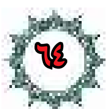
بار اول رادیو در کشور ما، در زمان حکومت امان‌الله خان، با کمک کشور آلمان در سال ۱۳۰۶ خورشیدی به فعالیت آغاز نمود.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	اختراع	پدید آوردن چیز نو	۳	اخبار	جمع خبر، آگاهی
۲	تکنالوژی	علم تخنیک	۴	متعدد	بی‌شمار، چیزی که بسیار زیاد باشد.

کلمه‌های دانشمند، افغانستان و جهان را در جمله‌های مناسب به کار ببرید و در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
سی و دوم

سخنانی از سعدی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و با گفته‌های شاعر بزرگ، حضرت سعدی آشنا شوند.

پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

۲- آیا نام سعدی را شنیده اید؟

دو کس رنج بیهوده بردند و سعی بی‌فایده کردند: یکی آن که اندوخت و نخورد و دیگر آن که آموخت و نکرد.

علم چندان که بیشتر خوانی　　چون عمل درتو نیست، نادانی

***

یکی را گفتند: عالم بی‌عمل به چه ماند؟ گفت: به زنبور بی‌عسل.

***

لقمان حکیم را گفتند: ادب از کی آموختی؟ گفت: از بی‌ادبان. هرچه از ایشان در نظرم ناپسند آمد، از آن پرهیز کردم.

***

مشک آن است که خود ببوید، نه آن که عطار بگوید.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- واژه‌های جدید درس را بخوانید و معنا کنید.
- چند سطر متن درس را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- بیت زیر را توضیح دهید:

علم چندان که بیشتر خوانی		چون عمل در تو نیست نادانی

- در گروه‌ها پیرامون مفهوم درس صحبت نمایید، یک شاگرد از هر گروه نتیجهٔ صحبت شان را در چند جمله به دیگران بیان نماید.

به دوستانت بگو

شیخ مشرف‌الدین مصلح متخلص به «سعدی» از بزرگان و نوابغ شعر و ادب فارسی دری است که در اوایل قرن هفتم هجری در یک خانوادهٔ متدین در شیراز به دنیا آمد و تحصیلات خود را در همان شهر آغاز نمود.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	اندوخت	جمع کرد	۳	بوید	بو دهد
۲	لقمان	نام حکیم و دانشمندی که در زمان‌های قدیم زنده‌گی می‌کرد.	۴	مشک	مادهٔ خوشبو

لغت‌های جدید را بخوانید و برای چند لغت جمله بسازید و در کتابچه‌های خود بنویسید.

عدد

هدف: شاگردان درس را بخوانند، بنویسند و عدد را در جمله بشناسند.

پرسش‌ها

۱- کی می‌تواند چند عدد را نام بگیرید؟
۲- چرا ما هر چیز را حساب می‌کنیم؟

عدد: کلمه‌یی است که شمارهٔ اشخاص و اشیا را تعیین می‌کند. عدد چهار نوع است: عدد اصلی، عدد توصیفی، عدد توزیعی و عدد کسری.

عدد اصلی	عدد توصیفی	عدد کسری		عدد توزیعی
دو - سه	دهم ، بیستم	پنج یک (یک بر پنج)	$\frac{۱}{۵}$	دو دو
بیست - سی	پنجاهم ، صدم	سه چهارم (سه برچهار)	$\frac{۳}{۴}$	پنج پنج

- **حمیده دیروز دو جلد کتاب خرید.**
- **فرید در صنف چهارم درس می‌خواند.**
- **فریده سومین نفری بود که در مسابقات دوش جایزه گرفت.**
- **پدر حمید سه مجله به نازیه و حمید آورد.**
- **معلم صاحب به ما دو دو کتابچه داد.**
- **پیامبر اسلام اولین معلم بشر است.**
- **$\frac{۳}{۴}$ حصهٔ کرهٔ زمین را آب تشکیل می‌دهد.**
- **از هشتادمین سالگرد تأسیس دانشگاه کابل تجلیل به عمل آمد.**
- **شاگردان در باغچهٔ مکتب خویش یک یک نهال غرس کردند.**

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- چند جمله از متن درس را روی تخته املا بنویسید.
- جمله‌های زیر را با اعداد داخل چوکات تکمیل کنید:

* مژده در صنف .... درس می‌خواند.
* هر کدام .... کلمه بگویید که حرف «ب» در آن به کار رفته باشد.
* نرگس............... افغانی را به اشخاص مستحق کمک کرد.
* شاگردان .... حصه صحن حویلی مکتب را نهال غرس نمودند.

هفتم
صد
دو دو
$\frac{۱}{۴}$

بشنو و بگو

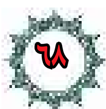
- یک یک جمله بگویید که در آن عدد به کار رفته باشد.
- عدد را تعریف کنید.
- انواع عدد را نام بگیرید.

به دوستانت بگو

عدد کلمه‌یی است که برای شمارش اشیا و اشخاص به کار می‌رود.

تعریف عدد را حفظ نمایید و اقسام آن را به خاطر بسپارید.

صلح و آشتی

هدف: شاگردان متن را بخوانند، بنویسند و اهمیت صلح را بدانند.

پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟
۲- چه فکر می‌کنید چرا صلح را همه دوست دارند؟

بشنو عزیز من که عجب گفتهٔ نکوست
این گفته را عمل بنما، گنج اندروست

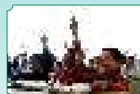
نیکی بکن به مردم و از دشمنی گریز
دشمن ز نیکویی شودت ای عزیز دوست

دست غریب و بیوه و بی‌چاره را بگیر
برهان یتیم غرقه که آبش تا گلوست

در کار صلح و خدمت مردم به‌جان بکوش
کردار صلح جان من، از کرده‌ها نکوست

ویرانی و تباهی و مرگ است بار جنگ
صلح است و آشتی، که بَرِ سودمند ازوست

جنگ است کینـه و حسد و بغـض کار دیـــو
می‌جوی راه صلح، که امر خدا هموست
امـر خـــدا بگــــیر و بـــه راه خـدا برو
رحم خدا بر اوست هر آن‌کس که صلح‌جوست

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید و کلمه‌های مشکل آن را بیرون‌نویس کنید.
- چند بیت شعر را روی تخته املا بنویسید.
- بیت‌های زیر را با کلمه‌های مناسب تکمیل نمایید:

در کار .... و خدمت مردم به .... صلح ......من، از.......ها نکوست

بشنو و بگو

- چرا صلح می‌خواهید؟
- معنای کلمه‌های (گنج، برهان و حسد) را بگویید.
- صلح در زنده‌گی اجتماعی چه تأثیر دارد؟
- شعری را که خواندید راجع به چه بود؟

* جنگ
* وطن
* صلح و آشتی

به دوستانت بگو

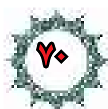
خداوندﷻ در قرآن کریم تأکید کرده است که در صلح و آشتی خیر نهفته است؛ زیرا صلح بهترینِ عمل‌ها است که باعث از بین بردن کینه و جنگ در میان انسان‌ها می‌گردد.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	حسد	رَشک بردن	۳	سود	فایده
۲	عجب	به شگفت آمدن از چیزی	۴	غرقه	غرق شده

کلمه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

محمود طرزی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، با شخصیت محمود طرزی آشنا شوند و اسم خاص را در متن نشان دهند.

پرسش

از چند شاعر و نویسنده معاصر نام برده می‌توانید؟

محمود طرزی در سال ۱۲٤٤ هـ . ش. در ولایت غزنی تولد شد. او دورهٔ کودکی خود را در شهر کابل سپری کرد. نام پدرش غلام محمد طرزی است. پدرش شخص عالم بود و او به تعلیم و تربیت پسرش توجه زیاد داشت.

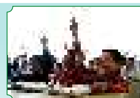
محمود طرزی هفده‌ساله بود که با پدر خود به هند رفت. مدت سه سال در هند اقامت داشت. او در سن بیست و یک ساله‌گی از هند با خانوادهٔ خود به عراق رفت. در آن‌جا به تحصیل علوم مروجه پرداخت. محمود طرزی در استانبول با علامه سیدجمال‌الدین‌افغانی ملاقات نموده، از افکار و نظرات او استفاده‌های زیادی کرده است.

محمود طرزی چون استعداد شاعری داشت، گاه‌گاهی شعر هم می‌سرود این مرد دانشمند در برج عقرب سال ۱۳۱۲ هـ . ش. در شهر استانبول ترکیه جهان را وداع گفت و درهمان جا دفن شد.

نمونهٔ کلام او:

معارف گلستانی دان کـــه ریحانش بود تحصیل
معارف عندلیبی خــوان که الحانش بود تحصیل

اگر اهـل معـارف بـگـذرد بـاقـی بـود نـامش
حیات جاودان علـمست و برهانش بود تحصیل

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- چند جمله بنویسید که در آن اسم خاص به کار رفته باشد.
- کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید:

* جاودان
* استعداد
* برهان

بشنو و بگو

- محمود طرزی کی بود؟
- از چند اسم خاص نام ببرید.
- محمود طرزی در کدام سال وفات و در کجا دفن شد؟

به دوستانت بگو

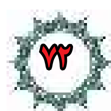
- محمود طرزی در سال (۱۲۴۴ هجری شمسی) در ولایت غزنی تولد شد. وی دورهٔ کودکی خود را در شهر کابل سپری کرد و در سن (۲۱) ساله‌گی از هند با خانوادهٔ خود به عراق رفت. در آن‌جا به تحصیل علوم مروجه پرداخت.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	وداع	خداحافظی	۵	عندلیب	بلبل
۲	مروجه	رواج یافته	۶	الحان	آواز
۳	علامه	بسیار دانشمند	۷	برهان	دلیل
۴	ریحان	خشبویی	۸	اقامت	سکونت

خلص زنده‌گینامهٔ محمود طرزی را در کتابچه‌های خود بنویسید و نمونهٔ کلامش را حفظ کنید.

درس
سی و ششم

رسامی‌های من

هدف: شاگردان متن را بخوانند، بنویسند و مفهوم درس را بدانند.

پرسش

در تصویر چه می‌بینید؟

آن روز، روز خوبی بود. ما همراه مادرکلان و پدرکلان به گردش رفته بودیم. نشستن زیر سایهٔ درختان، در هوای پاک، آن‌هم همراه خانواده، خیلی لذت بخش بود.

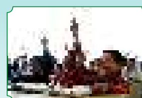
هنوز به طعام چاشت یک ساعت مانده بود. من و برادرم حمید پهلوی پدرکلان و مادرکلان نشسته بودیم. مادرکلان با همان لبخند همیشه‌گی برای ما خاطرات خود را می‌گفت، خاطرات او شیرین و شنیدنی بود.

حمید گفت: ثریا جان‌من با خود بکس، کاغذ و قلم‌های رنگه آورده‌ام. بسیار دلم می‌خواهد تصویر پدرکلان و مادرکلان را رسامی کنم. پدرکلان وقتی شنید، خندید و گفت: «پس من هم چهره‌های زیبای شما را رسامی می‌کنم، بیایید همگی منظرهٔ امروز را که دور هم نشسته‌ایم، رسامی کنیم.»

همه شروع به کار کردیم. نیم‌ساعت بعد رسامی‌ها آماده شد. همه با دیدن

رسامی‌ها بلند خندیدند. هرکدام هر قسم رسامی کرده بود . بسیار جالب بود. پدرکلان گفت: «همهٔ آن‌ها را به درخت آویزان کنیم. وقتی آویزان کردیم، پدرکلان و مادرکلان گفتند: تمام رسم‌ها قشنگ استند. در همهٔ آن‌ها یک حالت دیده می‌شود. اگر گفتید آن چیست؟»

ما با دقت رسم‌ها را نگاه کردیم. حمید گفت: «فهمیدم، همه در رسم‌ها لبخند زده‌ایم.» مادرکلان گفت: «آفرین، درست است. لبخند چهره را زیبا می‌سازد. زشتی، قهر و عصبانیت، زیبایی را از چهره‌ها می‌گیرد.» مادرم گفت: «اگر همه لبخند بزنیم، دنیا گلستان می‌شود.» آن روز بسیار خوب گذشت.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- چند سطر درس را روی تخته املا بنویسید.
- کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید:

❊ لبخند

❊ منظره

❊ درختان

بشنو و بگو

- متنی را که خواندید در مورد چه بود؟
- چه وقت لبخند می‌زنید؟
- به کدام نوع رسامی علاقه‌مند استید؟

به دوستانت بگو

زشتی، قهر، عصبانیت و خشونت، زیبایی را از چهره‌ها می‌گیرد.
اگر همه لبخند بزنیم، دنیا زیبا می‌شود.

در کتابچه‌های تان به انتخاب خود رسامی کنید.

لطیفه‌ها

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، مفهوم لطیفه‌ها را بدانند، شارحه، نقطه و ندابیه را در متن درس نشان دهند.

پرسش‌ها

۱- آیا در باره رسم بالا چیزی گفته می‌توانید؟

۲- کی می‌تواند یک لطیفه بگوید؟

۱- معلمی در بارۀ انواع دندان‌ها صحبت کرد؛ سپس از بچه‌ها پرسید: «آخرین دندانی که در دهان انسان پیدا می‌شود، چه دندانی است؟»

جمشید گفت: «دندان مصنوعی.»

***

۲- پسری که جنگل را ندیده بود با دوستش به جنگل رفت. دوستش به او گفت: «این‌جا جنگل است.» پسر نگاهی به اطراف خود کرد و گفت: «این درخت‌ها که نمی‌گذارند جنگل را ببینم!»

***

۳- روزی شتر و روباه همراه بودند. دربین راه کنار دریا رسیدند. روباه به

شتر گفت: داخل شو و ببین که آب تا چه اندازه است. شتر در آب درآمد و گفت: بیا از شکم بالا نیست. روباه گفت: بلی؛ اما شکم تا شکم فرق دارد.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- چند سطر درس را روی تخته املا بنویسید.
- با استفاده از نشانه‌های (: . !) جمله‌های زیر را نشانه‌گذاری کنید:

❋ روزی شتر و روباه همراه بودند

❋ روباه به شتر گفت

❋ روباه گفت بلی

بشنو و بگو

- مفهوم لطیفه‌ها را با زبان ساده بگویید.
- برای کلمه‌های زیر جمله بگویید:

❋ معلم

❋ جنگل

❋ دریا

به دوستانت بگو

لطیفه متن کوتاهی است که گوینده آن را برای سرگرمی و خندهٔ مخاطب و یا شنونده و خواننده نقل می‌کند.

یک لطیفه در کتابچه‌های خود بنویسید که در آن نشانه‌های (. : !) به کار رفته باشد.

درس
سی و هشتم

ضمیر

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، ضمیر و اقسام آن را بشناسند.

من	ما
تو	شما
او	ایشان
آن	آن‌ها

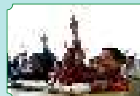

پرسش‌ها

۱- کدام یک از شما می‌تواند کلمه‌های داخل چوکات را بخواند؟
۲- کی می‌تواند برای هر کلمه یک جمله بگوید؟

- حامد در صنف چهارم درس می‌خواند، او شاگرد لایق است.
- جمشید یک جوان وطندوست است، او هر روز وظیفه‌اش را خوب انجام می‌دهد.
- حمیده و شیلا دختران زحمتکش استند، ایشان با یکدیگر کمک می‌کنند.
- حمید یک کتاب خرید و آن را برایم هدیه داد.
- نرگس و بنفشه کتابخانه می‌روند، آن‌ها به مطالعهٔ کتاب‌های قصه علاقه دارند.
- سیاووش و بکتاش برادران یکدیگر اند. آن‌ها هر روز یکجا به مکتب می‌روند.
- معلم به شاگردان گفت: ما و شما باید همیشه والدین و بزرگان خود را احترام کنیم.

ضمیر کلمه‌یی است که به جای اسم، قرار می‌گیرد و از تکرار آن جلوگیری می‌کند؛ طور مثال: در جملهٔ اول «او» ضمیر می‌باشد که جانشین اسم حامد گردیده است. کلمه‌های ایشان، این، من، ما، تو، شما و آن‌ها، همه ضمیر اند که جانشین اسم می‌گردند.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و ضمیر را در آن نشان دهید.
- از جمله‌های زیر ضمیرهایی را که جانشین اسم شده اند بیرون‌نویس کنید.
- بهار کتاب می‌خواند، او کتاب‌های قصه را دوست دارد.
- جمشید به اجمل گفت: تو کار می‌کنی؟
- من و حمید ورزش می‌کنیم، ورزش به صحت ما فایده دارد.
- مژده و فاطمه در باغ قدم می زدند، آن‌ها پروانهٔ کوچکی را دیدند.
- احمد ازعلی و بهار پرسید: شما کتاب خانه می‌روید؟
- ضمیرها را روی تخته بنویسید و درست تلفظ کنید.
- جملهٔ زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید و به جای اسم، ضمیر را در جای آن به کار ببرید:

احمد صبح زود از خواب بر می‌خیزد.

بشنو و بگو

- ضمیر چیست؟
- کدام ضمیرها را می‌شناسید؟
- به کلمه‌های (من و تو) چه وقت (ما) می‌گویید؟
- در گروه‌ها تنظیم شده و یک یک جمله بگویید که ضمیر در آن به کار رفته باشد.

به دوستانت بگو

ضمیر کلمه‌یی است که به جای اسم قرار گیرد.

چند جمله در کتابچه‌های خود بنویسید که ضمیر در آن به کار رفته باشد.

درس
سی و نهم

علم و هنر

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم آن را بدانند.

آدمی را اگـــر هنـــــر باشد

بهِ کـــه با مال و سیم و زر باشد

پرسش‌ها

۱- بیت بالا کدام مفهوم را می‌رساند؟
۲- چه فکر می‌کنید، چرا علم و هنر می‌آموزید؟

کودکی گفت: من چه کارکنم؟ — تا بـــه آن کار افــتخـــار کـنم
گفـتمش: عـلـم و معرفت آمـوز — تـا شب محنت تـو، گــردد روز
علـــم باشد دوای هر رنـجـــی — علم باشـد کلیـد هر گـــنجـی
گیرمت در جـهان بسی باشـی — علم آموز تا کســی باشـــی
آدمـی را اگر هـنـر بـاشـــد — به که با مال و سیم و زر بـاشـد

هر کسی زنده است روزی چند
تا ابد زنـده است دانـشمنـــد

عباس شهری

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را بخوانید و معنا کنید.
- بیت سوم شعر را روی تخته املا بنویسید.
- صورت درست کلمه‌های زیر را حلقه کنید:

❊ (حلم، هلم، علم)

❊ (مهنت، محنت، منت)

بشنو و بگو

- مفهوم شعر را با زبان ساده بیان کنید.
- معنای واژه‌های سیم و زر را بگویید.
- در گروه‌ها تقسیم شده، پیرامون آموختن علم و هنر و ارزش آن در زنده‌گی صحبت کنید.

به دوستانت بگو

علم و هنر دوای هر رنجی است. انسان را اگر هنر باشد، بهتر از مال و دارایی است؛ زیرا انسان دانشمند زنده و جاوید می‌باشد.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	معرفت	علم و دانش	۳	گنج	خزینه، سیم و زر
۲	محنت	رنج و زحمت	۴	ابد	همیشه جاویدان

کلمه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

پاکیزه‌گی محیط

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اهمیت پاکیزه‌گی محیط زیست را بدانند.

پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

۲- به نظر شما، چه چیزها باعث آلوده‌گی هوا و محیط زیست می‌شود؟

هفتهٔ گذشته شاگردان همراه با معلم خود برای گردش علمی به دامنهٔ کوه رفته بودند. معلم شاگردان را به چند دسته تقسیم کرد. از هر دسته خواست تا به اطراف نگاه کنند و هر چه را می‌بینند و می‌شنوند، یادداشت نمایند. در آخر گزارش خود را دسته جمعی بنویسند.

بعد از گذشت چند روز، شاگردان نوشته‌های خود را آماده کردند و به صنف آوردند. معلم‌صاحب از نمایندهٔ گروه اول خواست تا مطالب گروه خود را بخواند. آن شاگرد نوشتهٔ گروه خود را چنین خواند:

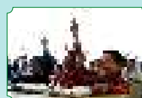
به نام خدا ﷻ

همصنفان عزیز!

همه دوست داریم، در محیط پاک زنده‌گی کنیم. ما باید خانه، کوچه و شهر خود را پاک نگهداریم. در حفاظت و پاکی آن بکوشیم. یک تعداد مردم به

پاکی شهر خود توجه ندارند؛ به طور مثال: بعضی مردم کثافات را در جوی‌ها و کنار سرک‌ها و کوچه‌ها می‌اندازند که این کار باعث کثیف شدن محله، شهر شده امراض گوناگون را به وجود می‌آورد؛ پس لازم است از انداختن کثافات در جوی‌ها و سرک‌ها خودداری کنیم.

معلم‌صاحب تشکر کرد و گفت: شاگردان عزیز، من خوشحالم که شما به پاکیزه‌گی محیط خود اهمیت می‌دهید و در پاک بودن آن کوشش می‌کنید.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- چند جمله در مورد پاکیزه‌گی محیط زیست درکتابچه‌های خود بنویسید.
- جمله‌های زیر را با کلمه‌های مناسب آن در کتابچه‌های خود تکمیل نمایید:

❊ .... گذشته شاگردان........... همراه با .... خود برای............... علمی به دامنهٔ کوه رفته بودند.

❊ شاگردان عزیز، من.................. که شما به محیط خود اهمیت.................. .

بشنو و بگو

- محیط خود را چگونه پاک نگهداریم؟
- پاکی محیط زیست در زنده‌گی ما چه اهمیت دارد؟
- در گروه‌ها پیرامون جلوگیری از آلوده شدن محیط زیست صحبت کنید.

به دوستانت بگو

همه دوست داریم در محیط پاک زنده‌گی کنیم، ما باید خانه، کوچه و شهر خود را پاک نگهداریم.

در بارهٔ پاکیزه‌گی محیط زیست چند سطر در کتابچه‌های خود بنویسید.

میرویس نیکه

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و در مورد شخصیت میرویس نیکه آگاهی حاصل کنند.

پرسش‌ها

۱– در تصویر چه می‌بینید؟
۲– به نظر شما میرویس نیکه چگونه یک شخصیت بود؟

در تاریخ کشور عزیز ما افغانستان نام‌های زیادی از ستاره‌گان درخشان و چهره‌های نامدار به خط زرین ثبت گردیده که قابل احترام خاص و عام می‌باشند، از آن جمله یکی میرویس خان است.

میرویس نیکه در سال ۱۰۸٤ هـ.ق. در کندهار متولد شد. وی علوم مروجه وقت را در خُردسالی فرا گرفت و در جوانی به شغل تجارت پرداخت.

میرویس خان در سال ۱۱۱۹ هـ. ق. در منطقهٔ کوکران از طرف یک جرگهٔ ملی به حیث رهبر ملی تعیین و به لقب (نیکه) یاد گردید.

میرویس خان در راه اتحاد و همبسته‌گی ملی و دفاع از آزادی مردم ما خدمات بزرگی را انجام داد. این رهبر ملی در سال ۱۱۲۷ هـ.ق. چشم از

جهان فرو بست و در شهر نو کندهار در قریهٔ کوکران به خاک سپرده شد.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید:

❋ زرین

❋ رهبر

❋ درخشان

- چند سطر درس را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- میرویس نیکه کی بود؟
- میرویس‌خان در کدام سال و چگونه به حیث رهبر تعیین شد؟

به دوستانت بگو

میرویس‌خان در راه اتحاد و همبستگی ملی و دفاع از آزادی مردم ما خدمات بزرگی را انجام داده است.

متن درس را در کتابچه‌های خود رونویس کنید.

حکایت

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، مفهوم آن را بدانند و اسم مرکب را در متن درس نشان داده بتوانند.

پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟
۲- به نظر شما، آموختن علم و هنر باعث چه می‌شود؟

دانشمندی فرزندان خود را چنین پند می‌داد: ای فرزندانم! هنر بیاموزید که ملک و دولت دنیا قابل اعتماد نیست. سیم و زر همیشه در محل خطر است؛ یا دزد به یکبار ببرد، یا صاحبش کم_کم بخورد؛ اما هنر چشمه‌یی است زاینده و دولتی است پاینده.

اگر هنرمند از دولت بیفتد، غم نباشد، که هنر در نفس خود دولت است. هرجا که رود، قدر بیند و در صدر نشیند و بی‌هنر لقمه‌یی چیند و سختی بیند.

وقتی افتاد فتنه‌یی در شام — هرکس ازگو شه‌یی فرا رفتند
پسران وزیر ناقص عقل — به گدایی به روستا رفتند
روستازاده‌گان دانشمند — به وزیری پادشاه رفتند

گلستان سعدی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

• متن درس را با آواز بلند بخوانید و کلمه‌های مرکب را در آن مشخص کنید.
• صورت درست کلمه‌های زیر را مطابق آنچه در درس خواندید، حلقه کنید:

* حنر، هنر، عنر
* روصتا، روثتا، روستا

بشنو و بگو

• حکایتی را که خواندید از کی بود؟
• هنر در زنده‌گی انسان چه ارزش و اهمیتی دارد؟
• مفهوم بیت‌های زیر را با زبان ساده بیان کنید:

وقتی افتاد فتنه‌یی در شام — هرکس از گو شه‌یی فرا رفتند
پسران وزیر ناقص عقل — به گدایی به روستا رفتند
روستازاده‌گان دانشمند — به وزیری پادشاه رفتند

به دوستانت بگو

کتاب ارزشمند گلستان، اثر شاعر و نویسندۀ معروف، سعدی شیرازی است که به نثر نوشته شده است. بیشتر نوشته‌های آن کوتاه و به شیوۀ داستان‌ها و نصایح اخلاقی می‌باشد.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	طلا	زر، فلزی است زردرنگ و گران‌بها	۵	سیم	نقره
۲	محل	جای	۶	صدر	بالا، مقدم
۳	پاینده	بادوام، ابدی	۷	لقمه‌چینی	گدایی
۴	فتنه	شور و غوغا، شورش	۸	سیم و زر	طلا و نقره

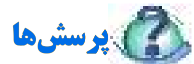
بیت‌های حکایت را حفظ کنید.

درس
چهل و سوم

هلال احمر

هدف: شاگردان متن را بخوانند، بنویسند، در بارهٔ هلال احمر آگاهی حاصل کنند و اسم جمع را در متن نشان دهند.

ره نیک مردان آزاده گیر | چو ایستاده ای دست افتاده گیر
کسی نیک بیند به هر دو سرای | که نیکی رساند به خلق خدای

پرسش‌ها

۱- کی مفهوم شعر بالا را گفته می‌تواند؟
۲- هلال احمر به کدام نام‌ها یاد می‌شود؟

هلال احمر یک مؤسسهٔ خیریه است که در حالات مختلف انسان‌های آسیب‌دیده را کمک می‌نماید. ماه نو یا هلال سرخ‌رنگ( ) نشان این مؤسسه است. کسانی که این نشان را همراه داشته باشند، می‌توانند آزادانه در میان آسیب‌دیده‌گان رفت و آمد کنند. این مؤسسه به نام‌های هلال احمر و سره‌میاشت یاد می‌شود. وظیفهٔ این نهاد تنها به پرستاری از بیماران و رسیده‌گی به احوال اسیران جنگی محدود نمی‌شود؛ بلکه در دوران صلح نیز ادامه دارد که به آسیب‌دیده‌گان حوادث ناگهانی؛ مانند: زلزله، سیل، برف‌کوچ و ... کمک صورت می‌گیرد.

در حقیقت، هدف جمعیت هلال احمر هر نوع کمک به بشر است؛ چنانچه

سعدی شاعر بزرگ هفت‌صد سال پیش چنین گفته است.

بنی آدم اعضای یکدیگر اند — که در آفرینش ز یک گوهرند

چو عضوی به درد آورد روزگار — دگر عضوها را نماند قرار

تو کز محنت دیگران بی‌غمی — نشاید که نامت نهند آدمی

سعدی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- چند جمله بنویسید که در آن اسم جمع به کار رفته باشد.
- چند بیت را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- چرا هلال احمر را مؤسسهٔ خیریه می‌گویند؟
- از بین اسم‌های زیر اسم جمع و اسم مفرد را دسته‌بندی کرده، در کتابچه‌های تان بنویسید:

۱- مردم

۲ - کتاب

۳- قوم

۴- قلم

۵- مکتب

۶- رمه

- در گروه‌ها پیرامون مفهوم شعر سعدی بحث کنید و یک یک تن به نماینده‌گی از گروه خود نتیجه را به دیگران بگویند.

• در بارهٔ ت

به دوستانت بگو

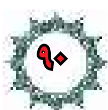
هلال احمر یک مؤسسهٔ خیریه است که در حالات ضرورت، انسان‌های آسیب‌دیده را کمک می‌نماید. این مؤسسه به نام‌های مختلف یاد می‌شود.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	اسیر	گرفتار، بندی	۳	امداد	کمک
۲	پرستاری	غمخواری	۴	گوهر	اصل و نسب

در مورد هلال احمر، چند سطر در کتابچه‌های خود بنگارید.

پنسل چگونه اختراع شد؟

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و بدانند که قلم پنسل چطور اختراع شد.

پرسش‌ها

۱- به نظر شما، استفاده از پنسل چه وقت آغاز گردید؟
۲- از قلم پنسل زیادتر در نوشتن کدام مضامین خود استفاده می‌کنید؟

انسان نخستین بار که به نوشتن آغاز کرد از انگشتان خود استفاده کرد. بعد توسط «پَر» بعضی پرنده‌گان، با رنگ بعضی نباتات نوشته می‌کردند. در انگلستان در سال ١٥٦٤ میلادی یک سنگ نرم کشف گردید که به نام گرافیت یاد می‌شد، گرافیت نوعی کاربن است که توسط آن خط می نوشتند و رسامی می‌کردند؛ مگر استفاده از آن مشکل بود. به طریقه‌های مختلف از آن استفاده کردند، تا آنکه آسانترین راه را یافتند. آن‌ها گرافیت را در بین دو توته چوب گذاشته و می‌بستند؛ هر چند این اختراع نو شکننده بود و کمی دست را نیز سیاه می‌کرد، مگر با آن هم استفاده از آن آسان بود. تا اینکه آهسته آهسته با پیشرفت علم، این اختراع به شکل پنسل در آمد و امروز آن را به رنگ‌ها و شکل‌های گوناگون می‌بینیم و از آن استفاده می‌کنیم.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

• متن درس را با آواز بلند بخوانید و کلمه‌های جدید را درست تلفظ کنید.

• جمله‌های زیر را در کتابچه‌های خود نوشته جاهای خالی آن را با کلمه‌های مناسب تکمیل کنید:

* در ...... در سال ۱۵۶۴م. یک .... که به نام .... یاد می‌شد، .... گردید.

* .... بار .... توسط .... خود ....

بشنو و بگو

• اولین بار انسان‌ها توسط چه می‌نوشتند؟

• سنگ گرافیت در کدام سال و در کجا کشف گردید؟

• نوشتن با پنسل چه فایده دارد؟

به دوستانت بگو

در انگلستان در سال۱۵۶۴ میلادی یک سنگ نرم که به نام گرافیت یاد می‌شد، کشف گردید که توسط آن خط می‌نوشتند و رسامی می‌کردند.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	کشف	پیدا کردن، آشکار ساختن	۲	طریقه	شیوه، روش

کلمه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برده و در کتابچه‌های خود بنویسید.

حکایت

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و عدد را در متن درس مشخص کنند.

پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

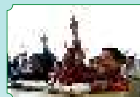
۲- نهال‌شانی در سرسبزی محیط زیست چه تاثیر دارد؟

فرید و حمیده برای نهال‌شانی به شهر جلال‌آباد رفتند. دیدند که صدها نفر با شاگردان مکتب یکجا نهال‌شانی می‌کنند.

در این وقت فرید گفت: حمیده جان! پارسال در میلهٔ نهال‌شانی در شهر جلال‌آباد بیش از دو هزار شاگرد مکتب اشتراک نموده بودند که از آن جمله سه صد و بیست و پنج نفر آن از مکتب ما بود. ایشان با خود چهار صد نهال آورده بودند تا آن‌ها را بنشانند. حمیده پرسید: نهال‌ها از کدام میوه‌ها بودند؟

فرید گفت: صد نهال نارنج، شصت نهال مالته، هفتاد نهال سیب، چهل نهال ناک و آلوبالو بود و آن‌ها را در حویلی و اطراف مکتب غرس نمودند.

هنوز دو ماه نگذشته بود که همه نهال‌ها سبز شدند و صحن مکتب ما بسیار مقبول و زیبا معلوم می‌شد.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و اعداد را در آن نشان دهید.
- چند جمله بنویسید که نشانه‌های نوشتاری در آن به کار رفته باشد؛ مثال:
  - در کدام فصل نهال‌شانی می‌کنید؟
- چند سطر درس را روی تخته املا بنویسید.
- صورت درست کلمهٔ زیر را در کتابچه‌های‌تان بنویسید:

غرص	غرث	غرس

بشنو و بگو

- متنی را که خواندید در مورد چه بود؟
- عدد را تعریف کنید و چند مثال بگویید.
- نشانه‌های داخل چوکات را نام بگیرید:

:	.	؟	!

به دوستانت بگو

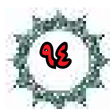
نهال‌شانی باعث سرسبزی و شادابی وطن ما می‌شود؛ بنابران هر شخص باید در نهال‌شانی سهم فعال بگیرد؛ زیرا نهال‌شانی برای حفظ محیط زیست ضروری است.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	غرس	کاشتن یا نشاندن نهال	۲	صحن	حویلی

چند جمله در کتابچه‌های خود بنگارید که ضمیر و عدد در آن به کار رفته باشد.

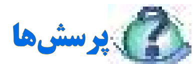

درس
چهل و ششم

تأسیسات اجتماعی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و تأسیسات اجتماعی را بشناسند.

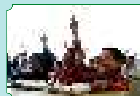
پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟
۲- به نظر شما، چه چیزها را تأسیسات اجتماعی می‌گویند؟

برای رفع نیازمندی‌های کشور، دولت و حکومت کوشش می‌کند تا فابریکه‌ها، سرک‌ها، پل‌ها، مکتب‌ها، کودکستان‌ها، شفاخانه‌ها و دانشگاه‌ها را اعمار نماید. این‌ها؛ چون به مردم تعلق دارند، به نام تأسیسات اجتماعی یاد می‌شوند.

مکتبی که در آن درس می‌خوانیم، شفاخانه‌یی که در آن تداوی می‌شویم، سرک‌هایی که از آن استفاده می‌کنیم، فابریکه‌هایی که برای ما لباس و وسایل ضروری را تهیه می‌کنند و بالآخره مسجدهایی که در آن به عبادت خداوند ﷻ می‌پردازیم، پارک‌هایی که در آن برای تفریح و استراحت می‌رویم، همه تأسیسات اجتماعی اند که برای رفع نیازمندی‌های مردم اعمار گردیده اند.

ما شاگردان مکتب باید از این تأسیسات اجتماعی استفاده خوب کنیم. این مسؤولیت ما است که از همهٔ آن‌ها حفاظت کنیم و اجازه ندهیم که کسی آن‌ها را تخریب کند؛ چرا که همهٔ آن‌ها برای آسایش ما تأسیس شده اند.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را بخوانید و کلمه‌های جدید را درست تلفظ کنید.
- چند سطر متن درس را روی تخته املا بنویسید.
- کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده و در کتابچه‌های خود بنویسید:

❋ تأسیسات

❋ صنایع

❋ مکلف

بشنو و بگو

- از تأسیسات اجتماعی نام ببرید.
- از تأسیسات اجتماعی چگونه حفاظت می‌کنید؟
- در گروه‌ها تقسیم گردیده، پیرامون حفظ و نگهداری تأسیسات اجتماعی صحبت کنید.

به دوستانت بگو

تأسیسات اجتماعی برای رفع نیازمندی‌های مردم تأسیس گردیده اند.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	رفع	دور کردن	۴	صنایع	هنرهای زیبا، کارهای دستی
۲	تأسیس	بنیاد کردن، بنا نهادن	۵	تخریب	خراب کردن
۳	مکلف	مسؤول و مأمور شدن به انجام کاری			

ترانهٔ معارف

افغانستان ما   جان و جهان ما
ای هست و بود ما   ای تار و پود ما

اهل معارفیم، تعلیم کار ما
علم است شعار ما، بس افتخار ما

بدخواه ظلمتیم   ضد جهالتیم
در کسب معرفت   با عزم و همتیم

اهل معارفیم، تعلیم کار ما
علم است شعار ما، بس افتخار ما

ما کار می‌کنیم   پیکار می‌کنیم
بار دیگر ترا   گلزار می‌کنیم

اهل معارفیم، تعلیم کار ما
علم است شعار ما، بس افتخار ما

بدگر نظر کند   باری به گلشنت
شرمنده دشمنت   از آهنین تنت

اهل معارفیم، تعلیم کار ما
علم است شعار ما، بس افتخار ما

حافظ ترا خدا   ای مهد آریا
این است روز و شب   ما را همین دعا

اهل معارفیم، تعلیم کار ما
علم است شعار ما، بس افتخار ما

سید محی الدین راعی